

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

4 | 2019

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

KNIHOVNA
BRÁNA DO BUDOUCNOSTI

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- Ozoboti a „robotizace“ ve vzdělávání – *Hana Šandová* 2
Virtuální realita v knihovně – *Tomáš Pipota* 5
Bezplatné kluby programování CoderDojo – *Dana Calábková* 7

Inspirace, podněty, náměty

- Koncert prvních vět – *Irena Poláková* 9
On-line kurz digitální stopa – *David Kudrna* 10
I malé knihovny mohou být vidět – *Zdenka Komůrková* 11

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s Miroslavem Bartoškem – *Martin Krčál, Jana Kurfürstová* 13

Veřejné knihovny

- Právní poradna: povinnost mít v prostorách knihoven hasicí přístroje –
Soňa Dresslerová, Jiří Smrž 15
Státní programy na podporu činnosti veřejných knihoven a rozvoje čtenářství
v Polsku – *Jakub Paczeński* 17
Zkušenosti s digitální knihovnou v Hradci Králové – *Ladislav Hosák* 19

Konference, akce

- Role veřejných knihoven v průmyslu 4.0 aneb Knihovna – pilíř 4.0 –
Monika Kratochvílová 21
Co venkovské knihovny umějí a mohou – XV. ročník – *Helena Jalová* 23
Seminář Správně právně o copyrightu a plagiátorství – *Martina Machátová* 25

Informace pro knihovny

- Aktualizace Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji
v letech 2019–2020 – *Monika Kratochvílová* 28
Pozvání do kurzu Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny – *Marika Hrubá* 30
Příručka „Připravujeme změnu knihovního softwaru“ –
Eva Cernířáková, Linda Jansová 32
Programy na podporu knihoven SKIP – *Monika Kratochvílová* 34

Z činnosti MZK

- Český rok v německy mluvících zemích – *Martin Krafl* 36
Druhý ročník projektu mediálního vzdělávání Použijte MoZeK se zaměřím
na neurovědu – *Richard Guniš* 39
Brno s Lipskem si řekli AHOJ! – *Klára Přibyllová* 40

Knihovnické osobnosti

- Dagmar Kopřivová – vedoucí Městské knihovny Tišnov – *Lenka Šefferová* 41

Oči Brna

- Listopad s Pavlem Švandou – *Pavel Švanda* 42

Recenze

- Informační bezpečnost žáků základních škol – *Edita Vaníčková Makosová* 43

Z historie knihoven

- Knihovnický zákon 1919 a Brno – *Jaromír Kubíček* 45

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Vybrané knihovny Skotska – Edinburgh, Glasgow – *Daniel Bechný* 48
Exkurze po italských knihovnách – *Vojtěch Hamerský* 51

Rozhovor

- Rozhovor s Evou Lustigovou – *Jana Nejezchlebová* 53

Fejeton

- Mezi potravou a noclehem – *Petr Hruška* 56

Vážené čtenářky, milí čtenáři,

letošní ročník uzavíráme číslem, které zdůrazňuje **roli knihoven v přípravě na budoucí vývoj** ve společnosti. Domníváme se, že knihovny jako instituce mají budoucnost a současně mohou pomoci svým uživatelům vyrovnávat se se změnami, jež přicházejí. Rubrika *Studie, články* proto přináší texty věnované účelnému využívání technologií v knihovnách. Seznámíme Vás s využitím robotizace a Ozobotů ve vzdělávání, možnostmi virtuální reality a organizací bezplatných klubů programování CoderDojo. K tématu čísla se vážou také další příspěvky – rozhovor s Miroslavem Bartoškem (*Proměny českého knihovnictví*), Role veřejných knihoven v průmyslu 4.0 (*Konference, akce*), Zkušenosti s Digitální knihovnou v Hradci Králové (*Veřejné knihovny*) či *recenze* knihy Informační bezpečnost žáků základních škol.

Zajímá nás samozřejmě i aktuální dění v oboru. Chceme Vás proto pozvat do e-learningového kurzu Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny (*Informace pro knihovny*), představit Vám příručku Připravujeme změnu knihovního softwaru i on-line kurz Digitální stopa (*Inspirace, podněty, náměty*). Ani tentokrát jsme nezapomněli nahlédnout do zahraničí. Zaměřili jsme se na státní programy podporující veřejné knihovny a rozvoj čtenářství v Polsku (*Veřejné knihovny*), představíme Vám vybrané knihovny ve Skotsku nebo v Itálii (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Věříme, že Vás zaujme i *rozhovor* s Evou Lustigovou.

Přejeme Vám pěkný závěr letošního roku a úspěšný vstup do roku nového.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 33 (2019), číslo 4.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Městská knihovna Hodonín - klub Zašívárna. Foto pro potřeby knihovny poskytla designérka klubu Vladka Rosypálková, fotorealizace: True design (grafické studio).

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.

Vychází 4× ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),

ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), PhDr. Helena Gajdušková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Mgr. Hana Šimonová (Městská knihovna Hodonín)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Ozoboti a „robotizace“ ve vzdělávání

Hana Šandová

Hanka.sandova@gmail.com

Autorka příspěvku informuje knihovníky o připravovaných změnách rámcových vzdělávacích programů a s tím souvisejícím rozvojem robotiky a jejího využívání ve vzdělávání. Ukazuje, že robotika přibližuje dětem současné technologie a jejich fungování, pomáhá vést děti od konzumace technologií k jejich účelnému využívání a tvořivosti. Role knihoven je velmi důležitá, moderní knihovny nemohou pracovat „jen“ s knihami, mají funkce komunitní, organizační i vzdělávací. Autorka seznamuje se zkušenostmi Městské knihovny v Poličce, kde pracuje Centrum technického vzdělávání Půda. Vzniklo za podpory EU a programu IROP. Závěrečná část příspěvku je věnována vysvětlení fungování a práci s malými autonomními roboty Ozoboty.

„Učit s roboty není učit o robotech.“

Robotika ve vzdělávání

Robotika se v souvislosti s plánovanými změnami rámcových vzdělávacích programů nyní často skloňuje ve všech pádech. Robotické hračky a stavebnice se zabývají nejen na českých školách, ale také v neformálním vzdělávání, a občas na roboty a další digitální technologie, jako je 3D tisk, řezací laser nebo CNC frézka narazíme také v knihovnách.

Robotika je zábavná, trendy, není to však jediná cesta. Je to možnost, ale jen nakoupit roboty nestačí! Je třeba vědět, jakých cílů chci prostřednictvím robotiky dosáhnout, a hledat cesty, jak roboty využívat smysluplně. Cílem zde není naučit děti ovládat a programovat jednu ani více robotických platforem. Robotika je jen jeden z možných prostředků, jak dětem přiblížit současné technologie, seznámit je s principy jejich fungování a jejich omezení. Chceme vést děti k používání odpovídajících nástrojů a tak trochu obracet jejich pozornost od konzumace technologií k jejich účelnému využívání a tvořivosti.

Kromě vlastní, i když ne nutně pro každého, atraktivitu, robotika přirozeně podporuje rozvoj nejen inženýrského a logického myšlení, ale také celou řadu, pro 21. století, důležitých měkkých dovedností. Nevíme, pro jaká povolání

děti připravujeme, ale víme, které dovednosti v rychle se měnícím světě určitě využijí. Je to především schopnost učit se novým věcem, pochopit problém a hledat řešení, umět se rozhodovat, reagovat na změny, být kreativní, nebát se chyb, nevzdávat se, umět si rozdělit velký úkol na menší a postupně skládat komplexní řešení, komunikovat a spolupracovat s lidmi, ale také stroji, prezentovat, obhajovat své nápady, ale také umět se jich vzdát.

Nabídka robotických hraček a stavebnic neustále roste a i ty zavedené se vyvíjí. Je těžké se pro nějakou rozhodnout. Tady pomáhají komunity, které sdílí své zkušenosti. Nadšení učitelé, robotická centra, zájmová sdružení, knihovny? Přesto je výhodné si kolegou doporučené řešení moci osahat. Zjistit jeho možnosti a porovnat s vlastními očekáváními, jakých cílů chci prostřednictvím robotiky dosahovat, kde a jak ji využívat. Robotika, ale nemusí a ani by neměla být izolovaná a uzavřená pouze v hodinách informatiky. Roboti přinášejí do učeben kousek reálného světa a pak záleží na nás, jaké aktuální problémy dětem předkládáme. Kromě programování to může být opakování a prohloubení znalostí, simulace, ověření, umělecké dílo, dramatizace, či jen příležitostné zpestření a oživení.

Role knihovny

Veřejné knihovny se svou hustou sítí od nepaměti slouží jako místo pro rozvoj komunitního vzdělávání, občanského vzdělávání a sociální inkluze. Knihovny dnes plní funkci nejen shromažďovací, ale především organizační, komunikační, vzdělávací a kurátorskou. Představují tak přirozenou infrastrukturu pro neformální vzdělávání. V moderní knihovně by se tak široká veřejnost měla mít možnost setkat nejen s knížkami, ale také dalšími informačními zdroji a digitálními technologiemi. Takto podpořené setkávání v místě umožňuje občanům, nezávisle na věku, pohlaví a dalších sociálních strukturách, potkávat se, inspirovat se, společně tvořit, zejména na menších městech. Odpadá tak, leckdy náročné dojíždění do velkých měst a podporuje se rozvoj místní komunity.

V Městské knihovně Polička se v září otevřelo Centrum technického vzdělávání Půda. Jedná se o moderní veřejnou učebnu vybavenou pro rozvoj digitálního, polytechnického a informatického myšlení, vhodnou pro výuku jazyků a komunitní vzdělávání všeho druhu. Celý zájem knihovna realizovala za podpory fondů EU, programu IROP, Ministerstva pro místní rozvoj a města Poličky v rámci projektu v dotačním programu podpory infrastruktury ve vzdělávání. Na Půdě jednak pokračujeme s informačním vzděláváním, ale také se pouštíme do přírodovědných programů s využitím technologií a samozřejmě naplňování cílů projektu – digitální vzdělávání, jehož náplní je především robotika, programování, příprava digitálních předloh pro 3D tisk, řezací laser či CNC frézku, ale také uživatelské dovednosti. Dopoledne k nám dochází školy, odpoledne v rámci tzv. garáží se otevíráme veřejnosti a snažíme se každého zájemce individuálně podporovat a propojovat s ostatními.

Vybavení Půdy roboty je koncipováno tak, abychom měli pro každou věkovou skupinu, od předškoláků po dospělé něco pro práci ve skupinách – Bee/Blue bot, Ozobot, Lego WeDo, mBot, micro:bit, Arduino. Díky podpoře Meet and Code jsme pro právě končící kampaň CodeWeek

získali programovací deskovou hru Scottie go! Na ukázkou pak chceme pořizovat také jednotlivé kusy na seznámení a „na osahání“ pro ostatní zájemce z řad učitelů nebo vedoucích kroužků. Pro ně také pořádáme víkendové akce. Koncem října proběhla akce pro studenty knihovnictví a členy KISK a o týden později Roboakademie pro učitele a vedoucí kroužků zaměřená na představení možností využití robotiky v knihovnách a ve výuce. Kromě prezenčních výpůjček hledáme cestu, jak umožnit některé roboty zapůjčovat také externě, tak aby uživatelé mohli pokračovat na svých projektech i po zavírací době.

Pro představení možností využití konkrétního robota, nejen v knihovně jsem zvolila toho nejmenšího, který ale dokáže růst s uživatelem a je jen na nás, do jakých úloh se s ním pustíme.

Malý robot pro každého – Ozobot

Ozobot je malý autonomní robot, kterého se nebojí ani učitelé nebo snad knihovníci. Vhodný je od předškoláků po vysokoškoláky. Jde programovat s počítačem, mobilním zařízením i bez, jen pomocí fix nebo skládáním puzzle. Zaměřím se na jednodušší, omezenější, levnější verzi bit 2.0, kde právě v jednoduchosti je krása, která nás podporuje při vymýšlení nápaditějších řešení. Dražší Ozobot evo umožňuje rozšíření aktivit, ale v jeho ceně lze již pořídit robotické stavebnice, které nám umožní rozvíjet další dovednosti, třeba konstrukční, a posunou nás tak v porozumění strojům dál. Nespornou výhodou oproti třeba stavebnicím je jeho velikost a připravenost, stačí dobít a lze vzít ze třídy do třídy. Není třeba nic stavět, je vždy připravený.

Ozobot vnímá svět pouze pěti světelnými senzory, kde prostřední je barevný. Umí jezdit a díky RGB LED barevně svítit. Jeho superschopnost je sledování čáry, kterou můžeme kreslit třeba fixami (ideálně seříznutými flipchartovými 5mm se seříznutou špičkou, pro menší děti může být vhodnější kulatý hrot). K hraní a objevování u menších dětí, jak se robot chová v různých situacích, tak vystačíme bez počítače, jen s papíry a fixy. Kreslit cesty lze i na tabletech,

buď v Ozobot aplikaci nebo malování, pokud ji Váš operační systém nepodporuje. Stavět dráhy lze také pomocí dřevěných puzzle z dílny polské EduSense, virtuálně s možností tisku pak zde: <https://puzzle.edu-sense.com/pl>.

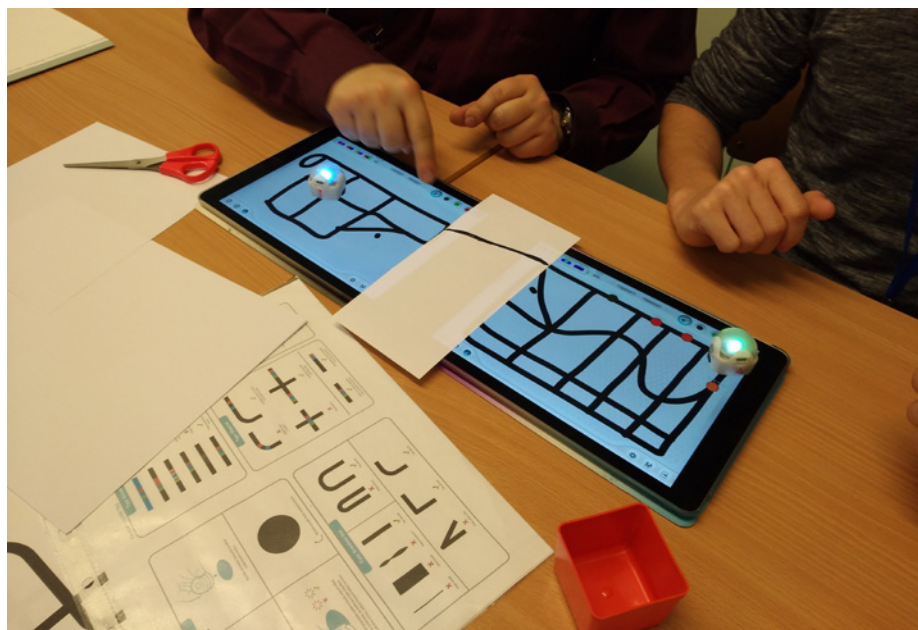
Díky prostřednímu barevnému senzoru umí Ozobot rozeznat barvu podkladu. Jakou barvou svítí, jaké čáry Ozobot projede, kde se zastaví, kam bude pokračovat na křižovatce? To jsou všechno badatelské otázky, na které děti mohou hledat *odpovědi* a můžeme pro to využít libovolné vzdělávací pozadí, roční období, svátky, historické události nebo demonstraci nějakých jevů.

Schopnost rozeznávat barvy Ozobotovi umožňuje reagovat na naučené barevné kódy tzv. *Ozokódy* – kombinace čtyř barev umístěná v dvoucentimetrové rovné černé čáře a díky nim můžeme například ovlivňovat to, kam Ozobot pojede na křižovatce, kde se zastaví nebo vyvede nějaký zábavný kousek. Můžeme tak řešit různá zadání připravených pracovních listů, hrát divadlo, opakovat učivo nebo dohledávat informace.

Pro programování Ozobota se používá webové blokové programovací prostředí Ozoblockly, ze kterého se kód do Ozobota pomocí barevného světelného senzoru „nabliká“ a následně spustí dvojklikem. Pro seznámení se s prostředím je vhodné začít se Shape Tracer na <http://games.ozoblockly.com/> a pokračovat lze přímo v *Ozoblockly*, které je hezké tím, že je rozděleno do uživatelských úrovní a tak méně zkušeného uživatele nerozptýlí bloky s příkazy, které zatím nevyužije. Bloky jsou mezi úrovněmi kombinovatelné.

Na internetu najdeme mnoho mezioborových pracovních listů, portál přímo na stránkách *Ozobot v angličtině* nebo česky web věnovaný *Ozobotům ve výuce*, ale také spoustu inspirace a nápadů pro využití Ozobotů jako pomůcky, prostředku pro téměř cokoli, co si vymyslíme.

Na závěr bych ráda podotkla, že roboti se mění, ale úlohy, problémy a jejich mikrosvěty zůstávají – nejde tedy o konkrétního robota, ale o zadání řešené úlohy, o nápad a smysl jejich využití!

Práce s malým robotem Ozobotem

Virtuální realita v knihovně

Tomáš Pipota

Knihovna.dobris@seznam.cz

Autor ukazuje knihovníkům možnosti nových cest přístupu knihoven k současné společnosti. Seznamuje s rychlým rozvojem herního průmyslu a popisuje, jak knihovny tuto kreativní a interaktivní virtuální realitu mohou zařadit do své nabídky vzdělávání i pro volný čas. Podaří se jim tak získat nové zákazníky a příznivce, kteří pochopí, že knihovna nenabízí pouze tradiční výpůjční a informační služby či místo setkávání.

Co vše lze dnes dělat v knihovně? Tuto otázku v posledních letech slyšíme nejen od kolegů a kolegyň, ale z velké části i ze strany našich zákazníků. Jestli jsme v něčem opravdu dobří, je to příprava a realizace originálních, zábavných a vzdělávacích akcí. Události z knihoven létají jak z kouzelného pytle. Doby, kdy knihovna byla považována za sklad knih, kde postarší dáma/ pán při sebeslabším šepotu zakřičel „pšt“ přes celou místnost a dotyčného zmrazil pohledem, jsou pryč. Díky všem bohům! Otázkou ovšem zůstává problém sebepropagace a schopnost reagovat na moderní trendy. Jedním z těchto trendů je herní průmysl.

Virtuální realita

Herní průmysl v posledních dvou dekadách dosáhl neuvěřitelného rozvoje nejen díky brutálně progresivnímu vývoji výpočetních technologií, ale také díky stále narůstajícímu zájmu široké veřejnosti. Postupy, funkce a systémy sloužící ke tvorbě her – herní design – se dnes promítají nejen do vrcholového marketingu, ale i téměř do všech služeb. Co to ale znamená pro nás? My jsme schopní tvůrci „her“ (programů), ale ne vždy jsme zdatní v zapojení moderních technologií – a zde přichází možnost virtuální reality. Díky tomu, že se dnes profilujeme jako hybrid nízkoprahového, coworkingového a komunitního centra se zaměřením na volnočasové aktivity a vzdělávání, máme široké možnosti ve využití nějakého ze systémů virtuální reality (zábava, vzdělání, zážitek).

Na začátek by bylo dobré osvětlit, co virtuální realita vlastně je. Jedná se o spojení hardwaru a softwaru, které vytváří simulaci „reálného“ prostředí. Hardwarové komponenty čítají pc nebo ps4 (v následujících měsících i xbox), virtuálně realitní brýle, dva a více snímačů pohybu a ovladače. Systémy pro virtuální realitu jsou dnes HTC Vive, Oculus Rift a PS VR. Co se softwaru týče, tady začíná prakticky nekonečná řada možností. Pořizovací cena těchto systémů se pohybuje od deseti až po sto tisíc.

Pojďme se ale podívat na možnosti těchto systémů. V průběhu posledních deseti let se systém virtuální reality začal těšit velké oblibě a v posledních dvou letech markantně zasáhl herní svět. Právě díky možnosti simulace spojené s fyzickou interakcí si virtuální realita vydobývá své místo nejen v herním světě, ale i na poli vzdělávání. Příkladem může sloužit nový (vedle obvyklých čtenářů a knihomolů) typ zákazníka dětského oddělení – průměrný nečtenář, který (pokud je v knihovně) velkou část svého času tráví u PC nebo na mobilu a občas sáhne po časopisu. Těžko ho dokážeme zaujmout knihami. Občas se to podaří nějakým komiksem. A v tuto chvíli přichází na scénu virtuální realita. Tomuto čtenáři dáváme možnost zažít v knihovně něco netradičního a v ideálním případě se i něco naučit (pro virtuální realitu existuje spousta herně-vzdělávacích programů). Ve chvíli, kdy tento modelový zákazník zjistí, že knihovna poskytuje i něco jiného než wifi a knihy, máme šanci na něj působit dál směrem, který mu může být velmi blízký.

To ovšem po nás vyžaduje dvě věci. Za prvé – částečné smíření se s faktem, že je zde nová platforma přijímání informace (čtenářství). A z druhé, a to je možná ještě podstatnější, osvojení si nových znalostí a dovedností v těchto vodách. Pokud se nám to daří / podaří, virtuální realita skýtá nepřeberné možnosti zážitků, které můžeme poskytnout našim zákazníkům.

Možnosti využití virtuální reality

Co se her týče, můžete zkusit, jak by vypadal splatterpunkový horor „ve skutečnosti“, můžete létat letadlem nebo řídit ponorku. Chcete si skočit padákem? Není problém! Možná vás láká řízení vesmírné lodě či pirátského korábu. Třeba máte zájem o kurz vaření. Všechny tyto možnosti a obrovská tuna dalších čekají za skly brýlí jednoho ze systémů.

V rámci vzdělávání není pro virtuální realitu problém navštívit jakékoliv století. Můžete se projít hořícími ulicemi Londýna, zaježdit si na dinosaurovi v životní velikosti (nebo ho alespoň nakrmit). Výuka biologie a fyziky nabírá absolutně nový rozměr díky možnosti přímé interakce (rozebrat tělo, podívat se dovnitř molekulární struktury atp.). Ani kreativní stránka možností virtuální reality nezůstává pozadu. Existuje spousta programů na 3D modelování, kreslení, tvorbu animací atd.

Dovedete si představit, jaké možnosti tyto systémy dávají lidem s tělesným postižením?

Pokud se vaše knihovna rozhoduje o zakoupení jednoho z výše uvedených systémů, určitě do toho jděte. Můžete tak otevřít dveře do knihovny velké spoustě lidí, které byste jinak neměli možnost zaujmout. Nebraňme se budoucnosti. Osvojme si ji...

Virtuální realita v Knihovně Jiřího Mahena

Bezplatné kluby programování CoderDojo

Dana Calábková

dana.calabkova@vkol.cz

Příspěvek seznamuje knihovníky s informačními technologiemi, které nově vstupují do činnosti knihoven. Společnost se mění na technologickou a vyžaduje „informatické myšlení“, osvojení si principů programování. Současné knihovny mohou svým mladým uživatelům pomáhat tyto nároky zvládat. Jednou z možností je využití zkušeností z celosvětového projektu CoderDojo založeného na klubech programování. V České republice již existuje 13 klubů a s nejnovějšími zkušenostmi z klubu CoderDojo, který pracuje v počítačové učebně Vědecké knihovny v Olomouci od roku 2018, nás seznamuje autorka článku.

Informační technologie pronikají do odvětví, kde se dosud tolik nepoužívaly, a znalost základních principů, na nichž fungují, se v budoucnosti stane nezbytnou pro uplatnění na trhu práce. Podle odborníků přichází doba, kdy se společnost promění na technologickou, což vyžaduje osvojení principů programování. Není nutné ovládat konkrétní programovací jazyk, ale je důležité si osvojit základy algoritmizace. V této souvislosti se skloňuje pojem „informatické myšlení“ – schopnost rozkládat řešení problémů do několika jednodušších kroků a hledání a zobečňování vzorců těchto řešení. Zpřístupnit „informatické myšlení“ dětem a mladým lidem je cílem celosvětového projektu CoderDojo založeného na programovacích klubech pro mladé. V těchto klubech se děti a mladí lidé učí za pomoci mentorů vzdělaných v oblasti IT, jak například postavit webové stránky, vytvořit mobilní aplikaci nebo naprogramovat počítačovou hru. Jako bonus získávají schopnost spolupráce a sociální interakce.

Program CoderDojo vznikl v roce 2011 ve městě Cork v Irsku a měl takový ohlas, že se okamžitě dostal i do Severní Ameriky a zbytku Evropy. Dnes existuje více než 1 600 registrovaných klubů ve více než 75 zemích světa, přičemž každý den vzniká nový Dojo klub. Program je celosvětově podporovaný mnoha nadnárodními firmami (Microsoft, Deloitte, Bank of Ireland) a neziskovými organizacemi.

CoderDojo funguje na základě dobrovolnické práce tzv. šampionů, kteří zabezpečují organizaci, a mentorů, kteří mají technické znalosti a učí děti a mladé lidi programovat, ale i dalších dobrovolníků, kteří nemusí mít technické znalosti, ale uvědomují si pozitivní přínos technologií pro naši společnost. Šampion nemusí umět kódovat, ale měl by mít potřebné kompetence a dovednosti k organizování lidí a společenských akcí, také potřebné odhodlání a schopnost proniknout do společenství technicky zdatných mentorů. Mentoři usnadňují mladým lidem učení. Spíše než na tradiční výuku, se ale soustředí na dodání odvahy mladým lidem k objevování nových technologií a vytváření svých vlastních projektů. Představují tedy více průvodce než učitele. Mentoři mohou být z řad expertů v IT, studentů IT, ale i rodičů dětí.

V praxi projekt umožňuje žákům a studentům ve věku 7–17 let pod vedením šampionů a mentorů se bezplatně seznámit se základy programovacích jazyků, které v současném světě nabývají na důležitosti. Učí se vytvářet webové stránky, aplikace, videohry a také se učí základním dovednostem jako je logické myšlení, řešení problémů, prezentování a komunikace. Speciální důraz je kladen na budování komunity, učení se navzájem a samostatné učení s důrazem na otevřenost, pomáhání ostatním a dokazování, že kódování je síla, která může měnit svět. Dobrovolnictví v CoderDojo je velmi naplňující

zážitek a spousta mentorů je překvapených z toho, kolik se toho sami naučí a kolik cenných zkušeností získají. CoderDojo dává možnost přímo pomoci a zapůsobit na děti, aby se učily kódovat a tvořit pomocí technologie.

Lekce probíhají obvykle jednou týdně například v knihovnách, školách, komunitních centrech nebo lokálních institucích, kde jsou k dispozici počítače. Celosvětová setkání účastníků CoderDojo probíhají například i na půdě Evropského parlamentu pod přímou záštitou v rámci kampaně, která upozorňuje na důležitost technického vzdělání mladých lidí (Codeweek.eu).

Záštitu nad CoderDojo v ČR převzal europoslanec Luděk Niedermayer. V Česku je v současné době 13 CoderDojo klubů, ve kterých má více jak 150 dětí možnost objevovat nové technologie. Každoročně na jaře probíhá setkání CoderDojo klubů, na kterém se sejdou děti a dobrovolníci z celé České republiky, probíhá exhibice projektů, na kterých děti v posledních týdnech pracovaly, společný programovací workshop a pedagogické školení pro dobrovolníky. Den programování většinou zahrví společnou prohlídkou města, ve kterém se CoderDojo koná. Tak si účastníci mohou kromě nových technických znalostí odvézt i trochu kulturně historických poznatků. První větší setkání CoderDojo komunity se uskutečnilo v dubnu 2018 v Praze, druhé setkání CoderDojo klubů proběhlo v březnu 2019 v Olomouci na Střední průmyslové škole.

Olomoucký klub CoderDojo funguje v počítačové učebně Vědecké knihovny od února 2018. Program pro cca 20 nindžů, kteří jsou rozděleni do dvou skupin, připravují tři mentoři. Zpočátku si mladší děti oblíbily projekty ve Scratchi. Se staršími dětmi jsme se věnovali základům tvorby www stránek a vytváření aplikací pro mobil v APP Inventoru. V minulém roce nám Střední průmyslová škola elektrotechnická zapůjčila micro:bity, jednoduše programovatelné mikropočítače, které měly u nindžů velký úspěch. V tomto roce bychom se chtěli věnovat práci s Ozobotem, kterého

Klub programování Coder Dojo

jste zakoupili ke konci minulého roku a starším dětem se pokusíme přiblížit tvorbu webových stránek a základy práce s programovacím jazykem C# ve VS 2019 (Visual Studio).

Nový CoderDojo klub si může založit kdý, kdo najde technicky zdatného mentora a je schopen zajistit prostory. Prostory nemusí být nutně vybaveny počítači. Děti v některých klubech používají vlastní počítače nebo tablety. Z tohoto pohledu jsou knihovny ideálním místem. Děti (a jejich rodiče) v knihovně díky CoderDojo budou trávit čas a naučí se tam chodit pravidelně. Knihovny budou hrát důležitou roli v technologickém vzdělání mladé generace. Jména zapojených knihoven se budou objevovat na globální mapě CoderDojo a všichni organizátoři budou součástí stále se rozšiřující mezinárodní komunity CoderDojo.

Literatura:

Domů – CoderDojo Česká Republika. *Domů – CoderDojo Česká Republika* [online]. Dostupné z: <https://coderdojocesko.cz/>

Koncert prvních vět

Irena Poláková

irena.polakova@lauder.cz

„Všechny šťastné rodiny jsou si navzájem podobné, každá nešťastná rodina je nešťastná svým způsobem.“

Tímto citátem začala Tereza Nakládalová burzu nápadů, která se konala na závěr projektu Školní čtenářské kluby na II. stupni základní školy. Někteří poznali, že přečtená věta pochází ze slavné ruské prózy. Méně čtenářů znalo: *„Eh bien, mon prince, tak Janov a Lucca už jsou jen údělná panství rodiny Buonaparte.“* Taktéž část známého románu. Obě citace se nacházejí na velmi podstatném místě v knize – jsou jejími prvními větami. První věta často rozhodne o tom, zda knihu budeme číst dál, nebo ji odložíme, může být tím, jak píše Thomas Foster v knize Jak číst literaturu jako profesor, čím je čtenář sváděn ke čtení... Jaké to jsou knihy, které se nás pokoušejí zlákat k tomu, abychom s nimi trávili čas?

Tereza pokračovala v otázkách, přechetla několik prvních vět z knih, které děti ve čtenářských klubech četly nejčastěji, i z těch, které na své čtenáře teprve čekají. Na účastnících

pak bylo uhadnout, do které ze skupin ten který úryvek patří.

Ale to vše byla příprava na koncert prvních vět. Každý, kdo si přinesl vlastní knihu, mohl do ticha přečíst text, jímž začíná. Znamenalo to naslouchat, až dozní poslední tón hlasu předchozího čtenáře, hledat správný okamžik pro přečtení vlastního úryvku... na závěr, po chvíli ticha, kdy jsme nechávali doznít přečtená slova a zároveň bylo zřejmé, že již nikdo číst nechce, se rozburácel mohutný potlesk. Potlesk knihám, jejím čtenářům i půvu okamžiku.

A pokud chcete vědět, které knihy se ve čtenářských klubech četly nejčastěji, doporučujeme nově vydanou publikaci S knihou po škole II, v níž kromě zmíněného seznamu oblíbených i nedočítaných knih najdete i výsledky výzkumu dopadu čtenářských klubů na své členy. Kniha je k dispozici i v elektronické podobě na www.ctenarskekluby.cz.

Bude vás zajímat, že...

...**Státní cenu za literaturu** převzal od ministra kultury v neděli 20. října 2019 na Nové scéně Národního divadla **rabín Karol Efraim Sidon**. Jak píše tisk, takový „comeback“ česká literatura nepamatuje. Spisovatel, dramatik, signatář Charty 77 Karol Sidon (nar. 9. srpna 1942 Praha) se za svůj politický postoj ocitl bez práce a bez možnosti publikovat, byl donucen k emigraci. V zahraničí se věnoval studiu, po svém návratu v roce 1992 se stal pražským a vrchním zemským rabínem. Do literatury se vrátil pod pseudonymem Chaim Cigan (podle jednoho ze svých předků) obsáhlou tetralogií Kde lišky dávají dobrou noc (nakladatelství Torst). Dílo je na pomezí sci-fi a vážné literatury, je to barvitě a osobitě vyprávění, nepostrádající humor a plné bohatých znalostí z historie židovství, zamýšlí se i nad současným vývojem technologií a jeho důsledky pro civilizaci. Pod stejným pseudonymem napsal knihu pro dospělé děti Malý pan Talisman (2015).

On-line kurz digitální stopa

David Kudrna

d.kudrna@nukib.cz

Na Národním úřadě pro kybernetickou a informační bezpečnost jsme spolu se sdružením CZ.NIC připravili on-line kurz s názvem „Digitální stopa“.

Jedná se o vzdělávací aktivitu určenou žákům 5. a 6. tříd, která je hravou formou provází témata jako digitální identita, digitální soukromí, sexting či kyberšikana. Naším cílem bylo vytvořit a poskytnout nástroj, který bude užitečný při začleňování témat bezpečného internetu do výuky. Důležité pro nás bylo prezentovat problematiku takovým způsobem, který bude pro děti atraktivní, aby tak dokázaly naše sdělení přijmout.

Základem této vzdělávací aktivity jsou komiksy a printscreeny z chatů, které vykrešlují hlavní dějovou linku příběhu třídního kolektivu. Celý příběh je postaven na osudu dvanáctileté Báry, která využívala sociální sítě, a i když nedělala v zásadě nic nevhodného, spolužáci vše zneužili proti ní. Didakticky důležitým prvkem jsou i interaktivní části. Žáci díky nim zůstávají při průchodu digitální stopou aktivní, hodnotí příběh, analyzují ho a tvoří závěry. Průchod tímto příběhem podněcuje jejich sebeidentifikaci či sebereflexi a učí je vnímat osobní bezpečnost na internetu jako hodnotu, o kterou je třeba pečovat.

Že se nám záměr daří naplňovat, dokládají zpětné vazby od dětí, které jsou pozitivní. Od poloviny září se nám podařilo posbírat 500 zpětných vazeb – 64 % dětí hodnotí tuto vzdělávací aktivitu známkou 1, 22 % známkou 2. Pozitivní jsou i otevřené odpovědi, kde mají děti prostor anonymně napsat, co se jim (ne)líbí.

Využít tuto vzdělávací aktivitu pro preventivní účely může kdokoliv, kdo má zájem přispět k budování bezpečných návyků a chování dětí na internetu. Ačkoliv nalezne

pravděpodobně největší uplatnění ve školách, je dostupná i rodičům, kteří si ji mohou se svými dětmi také projít. Rádi bychom však využili i potenciálu knihoven a zakomponovali je do tohoto osvětového ekosystému také.

Role knihoven může být dvojí. Velmi

bychom si cenili toho, kdyby nám o této aktivitě knihovny pomohly informovat veřejnost. Byli bychom rádi, kdyby informace o této vzdělávací aktivitě knihovny jakýmkoliv způsobem ší-

řily a sdílely. Umíme si však představit i jejich aktivní roli při realizaci samotné aktivity. Řada knihoven se ve své činnosti věnuje i osvětové a výukové činnosti nebo spolupracuje s místními školami. Nepochybujeme o tom, že knihovny zvládnou realizovat celou tuto aktivitu jako lekci, kterou nabídnou školám. Příkladem toho může být Masarykova veřejná knihovna Vsetín, která celou lekci bravurně zvládla a pomáhala nám s pilotováním celé vzdělávací aktivity. Pro knihovnické prostředí může být motivační i to, že se na přípravě aktivity podíleli také studenti brněnského Kabinetu informačních studií a knihovnictví pod vedením Mgr. Pavlína Mazáčové, Ph.D. – známou tvář knihovnického světa.

Pokud byste měli zájem se této výzvy chopit, máme připraveny podpůrné materiály, které slouží jako opora pro realizaci celé této lekce. Vše potřebné naleznete a získáte na adrese www.digistopa.cz. Vše je bezplatné. K využití tohoto on-line kurzu není třeba nic stahovat ani instalovat. Uživatelé se nemusí registrovat ani přihlašovat. Vzdělávací aktivita zatím však není optimalizovaná pro mobilní telefony a na základě dobré praxe doporučujeme digitální stopu spouštět v prohlížeči Google Chrome.

#digitální
#stopa?!

I malé knihovny mohou být vidět

Zdenka Komůrková

ZdenkaKom@seznam.cz

To, že v současné době nejsou knihovny už jen místem půjčování dokumentů, ví snad každý.

Knihovny jsou také informačními, vzdělávacími a kulturními centry. Tuto charakteristiku si však spousta lidí spojuje především s velkými knihovnami. I malé knihovny ale mohou být vidět a být tak velkým přínosem pro pozitivní vnímání daného místa veřejností.

V malých městech či na vesnicích fungují knihovny jinak než ve větších městech. Mají třeba tu nevýhodu, že mají velmi omezené rozpočty. Ale i tak mají své osobité kouzlo a kontakt se čtenáři i s ostatními návštěvníky je více osobní až přátelský. Návštěvníci si chodí do knihovny nejen půjčovat dokumenty, ale i si třeba jen popovídat. I naše knihovna patří k těm menším. Jevišovice jsou sice městem, ale mají pouze 1 160 obyvatel. Jsou tedy nejmenším městem Jihomoravského kraje. První písemná zmínka o jevišovické knihovně je již z roku 1878. V posledních letech prošla knihovna významnou modernizací.

Knihovna velmi intenzivně **spolupracuje s místní MŠ a ZŠ**. Pořádá tematické besedy navazující na právě probírané učivo, a to nejen z literatury, ale i z dějepisu, zeměpisu, občanské nauky atd. Pro žáky 9. tříd připravuje besedy se zaměřením na výběr SŠ.

Besedy jsou vždy interaktivní. Knihovnice absolvovala na FF MU kurz Učící knihovník, díky kterému může zařadit do besed i další prvky, jako např. téma informační gramotnosti. Knihovna pořádá také besedy pro žáky jiných škol. Ti mají tyto besedy spojené s vlastivědným a dějepisným výletem do Jevišovic.

Dále se rozvíjí spolupráce **s místním Domovem pro seniory**. Každý měsíc pořádá pro klienty Domova pro seniory besedy zaměřené především na lokální historii, či besedy k různým

svátkům, výročí či k danému ročnímu období. Knihovna pořádala také oslavu Dne seniorů, kdy na programu spolupracovala s místní ZŠ. Akce se konala pod záštitou nadace Krása pomoci, se kterou knihovna spolupracuje. Mimo to dochází knihovnice na organizované oslavy narozenin klientů Domova pro seniory, kde recituje básně, vždy vhodně vybrané k danému měsíci. Knihovna se podílí na pořádání festivalu Jevišovický hlas. Jedná se o meziregionální přátelské setkání pěveckých sborů.

Knihovna navázala spolupráci **s hokejovým klubem HC Orli Znojmo**. Sportovci dětem přibližují svůj vztah k četbě, inspirují je svou cílevědomostí. Děti zjišťují, že i sportovci musí být vzdělaní, že musí být zdatní v jazycích, aby v dnešním vrcholovém sportu mohli uspět. Za tuto aktivitu získala knihovna 3. místo v celorepublikové soutěži Knihovna jinak 2018. Soutěže se účastnilo 100 knihoven z celé České republiky.

Městská knihovna Jevišovice spolupracuje **i se znojemskou nemocnicí**. Zastřešuje Kníží pohotovost, což je vlastně obdoba Knihy do vlaku. Tato služba je ve znojemské nemocnici velmi vyhledávaná. Knihovna se také podílela na sbírce knih pro dětské oddělení znojemské nemocnice. Městská knihovna Jevišovice zajišťuje i další aktivity. Realizovala knižní bazar a v různých intervalech přijímá od dárců knihy k doplňování fondu či k doplňování Kníží pohotovosti. V knihovně také funguje Semínkovna, což je sdílení osiva.

Knihovna spolupracuje **i se sdružením maminek Jevišováček**. Podílí se také na zajišťování provozu **Muzea Jevišovicka** v Předzámčí Starého zámku Jevišovice. Knihovna připravuje tematické výstavy. V loňském roce to např. byla výstava Spojení s Foglarem, v letošním roce je v muzeu výstava loutek.

Knihovna pořádá přednášky, besedy a další akce nejen pro čtenáře knihovny, ale i ostatní občany z Jevišovic a okolí. V současné době zde probíhají 3 kurzy anglického jazyka.

Knihovnice připravuje tiskové zprávy k některým akcím pořádaným městem Jevišovice a knihovna propaguje všechny akce v Jevišovicích a okolí na svém webu i na FB profilu. Sdílí a propaguje také zajímavé akce z celého regionu.

Knihovna dále spolupracuje s **aktivitou Znojmsko na dřevě**, která se zaměřuje na podporu Českého národního registru dárců kostní dřeviny. V knihovně je sběrné místo pro konkrétní akce. V rámci projektu „Sdílená zkušenost“ byla v knihovně na stáži učitelka ČJ a současně knihovnice ze ŠS ve Znojmě. Knihovna spolupracuje i s okolními obcemi a jejich knihovnami.

Za svou činnost získala knihovna několik ocenění:

- V roce 2014 od MZK za nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v obci a za podporu kulturního a společenského života v obci.
- V roce 2015 v soutěži Městská knihovna roku v kategorii do 5 000 obyvatel za vynikající komunitní a vzdělávací aktivitu.
- V roce 2016 získala knihovnice Zdenka Komůrková ocenění Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje.
- V roce 2016 získala knihovnice také Poděkování z Městské knihovny Znojmo za vynikající práci v oblasti knihovnictví.
- V roce 2017 obdržela knihovna ocenění v soutěži Městská knihovna roku za obnovu interiéru knihovny.
- V roce 2018 se knihovna umístila na 3. místě v soutěži Knihovna jinak.
- V roce 2018 a 2019 obdržela diplom Komunitní knihovna Jihomoravského kraje.
- V roce 2019 zvítězila v soutěži Knihovna jinak s projektem „S knihovnou do pravěku“.

Díky těmto oceněním se zviditelnila nejen knihovna, ale celé naše město. A přitom aktivita, které knihovna realizuje, připravuje většina

knihoven. Jen třeba neví, že se mohou zúčastnit mnoha soutěží a nebude je to stát ani žádnou práci navíc. Nebo třeba mají pocit, že nedělají nic výjimečného. A to je velká chyba. Práce knihovníků je velmi důležitá, i když současně také velmi nedocenená.

Je spousta soutěží, do kterých se mohou malé knihovny zapojit. A tak bych chtěla tímto přispěvkem motivovat knihovníky z malých knihoven: Nebojte se přihlásit do soutěží a projektů. I když byste neuspěli, získáte nové zkušenosti nebo zjistíte, co dělají ostatní knihovny nově či jinak.

Velmi přínosné je také zapojení se do různých projektů, jako např. Jižní Morava čte, S knížkou do života, Knížka pro prvňáčka, Noc s Andersenem, Měsíc knihy, Týden čtenářů a mnoho dalších. Komunikujte se svým regionálním oddělením – i to Vám může hodně pomoci a rozšířit obzory. To naše, znojemské, je naprosto skvělé.

A nebojte se účasti na různých seminářích a kurzech. Z vlastní zkušenosti doporučuji především ty, pořádné Moravskou zemskou knihovnou. Nejen, že se dozvíte spoustu nových informací od přednášejících lektorů, ale tím, že se setkáte i s knihovníky z jiných knihoven, můžete si vzájemně vyměnit spoustu užitečných informací.

Jen mě osobně mrzí, že byly změněny podmínky pro přihlášení do soutěže Městská knihovna roku. Nově se mohou zapojit pouze města od 5.000 obyvatel. A soutěž Knihovna roku je vázána na účast v soutěži Vesnice roku. Knihovny z malých měst či z obcí, které nejsou zapojené do soutěže Vesnice roku, a tedy svou soutěž nemají, mohou být lehce demotivovány. Myslím si totiž, že i malé knihovny plní komunitní roli, protože jsou mnohdy jediným místem, které plní funkci nejen vzdělávací, ale i kulturní a sociální.

Navíc většinou v takových knihovnách pracuje pouze jedna knihovnice či knihovník, mnohdy ještě na částečný úvazek. Tak je tomu i v naší knihovně. I tak se ale knihovna stala místem přátelského setkávání nejen čtenářů, ale i ostatních obyvatel Jevišovic a okolí, a to napříč generacemi. Ale nejvíce mě těší, že se z mých přátel stávají čtenáři a ze čtenářů přátelé. Přijďte se přesvědčit!

Rozhovor s Miroslavem Bartoškem

Martin Krčál, Jana Kurfürstová

Martin.Krcal@mzk.cz, Jana.Kurfurstova@mzk.cz

RNDr. Miroslav Bartošek, CSc. působil v letech 1996–2017 jako vedoucí Knihovnicko-informačního centra Masarykovy univerzity. Stál při procesu automatizace a zavádění nových technologií do knihoven MU. Dlouhodobě se věnuje problematice digitálních knihoven, digitalizaci, LTP, je nadšeným propagátorem open access a zabývá se také problematikou kyberbezpečnosti a správy dat. Působí jako pedagog na Fakultě informatiky MU a vyučuje předmět Digitální knihovny na Kabinetu informačních studií a knihovnictví FF MU. Vzhledem k jeho dlouholetým zkušenostem jsme jej požádali o rozhovor na téma knihoven, technologií a elektronických informačních zdrojů.

V prostředí knihoven působíte již od 90. let. Mohl byste říci, jak z Vašeho pohledu technologie proměnily fungování knihoven?

Zásadní vliv na knihovny měl internet a online přístup k informačním zdrojům (jak knihoven samotných, tak těch externích). Knihovny ztratily svůj „informační monopol“ a musely hledat cesty, jak udržet uživatele, které nové užitečné služby jim nabídnout. Myslím, že v tom byly dosud docela úspěšné, jak dosvědčují statistiky, pohledy do zaplněných studoven či ohlasy na nejrůznější knihovní aktivity. Je ale zřejmé, že konkurenční tlak na knihovny – i v souvislosti s rozvojem technologií – bude pokračovat; budou-li chtít knihovny přežít, musí se trvale vyvíjet a být pro uživatele i v měnících se podmínkách užitečné. Pouhé půjčování knížek jim to nezajistí.

Jste dlouholetým propagátorem modelu open access. Je to budoucnost v oblasti publikování?

Především jde o to, že starý model vědecké komunikace založený na předplatném časopisů s trvale rostoucími cenami je dlouhodobě

neudržitelný. Jde o dvě věci – o okamžitý přístup k vědeckým informacím pro všechny a o finanční dostupnost. Open Access je snaha těchto cílů dosáhnout. Není to ale snadné ani přímočaré. Ve hře je příliš mnoho různorodých zájmů a obrovské množství peněz (jen evropský vědecký vydavatelský trh představuje kolem 10 miliard EUR ročně). Systém vědecké komunikace se i díky technologiím v nejbližších letech nepochybně výrazně promění; jaká bude ale jeho výsledná podoba, to se teprve uvidí.

O open source se v poslední době mluví i v souvislosti s knihovními systémy. Diskutované jsou systémy jako Koha a Evergreen. Je to cesta pro knihovny?

Určitě je to jedna z možných cest. Je třeba si však uvědomit, že ani open-source systémy nejsou „zadarmo“. Platíme u nich ne za software, ale za zkušené IT specialisty, které knihovna potřebuje k tomu, aby mohla open-source systémy přizpůsobit svému specifickému prostředí a zajistila jejich dlouhodobý provoz a rozvoj. Navíc větší knihovna dnes již nevystačí jen s klasickým systémem pro správu tištěných publikací, ale potřebuje propojené prostředí zahrnující knihovni

systém, discovery služby, správu elektronických informačních zdrojů, nástroje pro tvorbu a zpřístupnění digitálních knihoven a mnohé jiné. A to nemluvíme o dalších provozních systémech potřebných pro vnitřní chod knihovny. Nároky na zajištění IT prostředí trvale rostou a je třeba zvažovat, co si knihovna může zajišťovat sama (třeba s využitím open-source systémů) a kde bude pro ni efektivnější sáhnout po externí placené službě.

V současnosti se budují a financují centrální služby a projekty jako Knihovny.cz, Získej, CzechElib apod. Jak moc je pro Vás centralizace přínosná pro knihovny a proč?

Centralizace není cílem sama o sobě, je to nástroj, jak moci dělat věci efektivněji. Souvisí to i s mou předchozí odpovědí – knihovna musí zajišťovat mnoho činností a služeb, a ne všechny se vyplatí zajišťovat vlastními silami. Na rozdíl třeba od amerického prostředí nebo severských evropských zemí v Česku není příliš rozvinutá tradice širší spolupráce a sdružování prostředků; každý si raději věci dělá sám a po svém. U centrálních služeb musíte často něco obětovat – vzdát se svého vymazleného řešení ušitého přímo na míru, nemáte všechny věci plně pod svou kontrolou, musíte změnit zaběhané procesy. Přestože knihovny u nás dlouhodobě nařikají, jak jsou podfinancované, tak na druhou stranu si pořád často dopřávají luxus vlastních specifických řešení oproti efektivnějším společným postupům. CzechElib je pro mne příkladem, že dobře navržená centrální služba může být velkým přínosem pro všechny účastníky (nebo alespoň jejich většinu).

Působíte i jako pedagog na univerzitě. Jak moc se liší studenti na informatice a na KISKu? Proměňují se v čase?

Netroufám si vyslovovat nějaké kategorické soudy a zobecňovat své přece jen omezené zkušenosti. Studenti se nepochybně mění, protože se mění i prostředí, ve kterém vyrůstají a žijí. My starší máme často tendenci stěžovat si, jak klesá všeobecná míra „vzdělanosti“ (dřívější maturant toho musel zvládnout tolik, jako dnešní bakalář) a že v rámci svých úzkých specializací musíme často snižovat nároky, aby studenti „prošli“. Na druhou stranu šíře záběru a rychlost změn (ať již technologických či společenských), které musí nové generace zvládat, je mnohem větší. Na vysoké školy se dostává také mnohem více studentů, než tomu bylo dříve – a tím se rozšiřuje i Gaussova křivka rozložení jejich schopností a zájmů. Pro některé současné studenty již není studium a dokončení vysoké školy absolutní prioritou, mají více možností. To vše vede k tomu, že studenti se mění a jsou jiní, ale neekl bych, že horší. Co se týče studentů fakulty informatiky a KISKu, tak se dle mého soudu zásadně neliší; jedině snad v tom, že studenti knihovnictví mají někdy tendenci podceňovat své schopnosti zvládnout i techničtěji zaměřená témata (je to podobné jako u matematiky: je snazší přesvědčit sebe sama, že „na to nemám buňky“, než se do toho zakousnout a zjistit, že to zase tak hrůzostrašné není).

Děkujeme za rozhovor.

Bude vás zajímat, že...

... **Olga Nawoja Tokarczuk** (29. 1. 1962 Polsko) je autorka poezie, esejů, scénářů, jedna z nejčtenějších a nejlépe kritiky hodnocených polských spisovatelek současnosti. V říjnu roku 2019 jí byla **udělena Nobelova cena za literaturu za rok 2018**. Nobelovu cenu dostala za celé dílo a zejména za obsáhlý román *Knihy Jakubovy* (Host, 2016, 848 s.). Podstatná část příběhu se odehrává i v židovském městě Brünn, tedy v Brně i v ostatních středoevropských městech. Nabízí se paralela se současným dramatickým střetem s jinými kulturami ...

Právní poradna: povinnost mít v prostorách knihoven hasicí přístroje

Soňa Dresslerová, Jiří Smrž

Sona.Dresslerova@mzk.cz, Jiri.Smrz@mzk.cz

Městská knihovna s řadou poboček v jednotlivých městských částech se dozvěděla, že z důvodu provozování veřejného prostoru musí všechna tato místa vybavit hasičskými přístroji a příslušnými zprávami. Vzhledem k tomu, že se jedná o nemalou investici, rádi by věděli, zda existuje z jejich strany skutečně povinnost vybavit svůj prostor tímto způsobem a pokud ano, kdo má náklady s tímto spojené uhradit.

Tuto otázku řeší více právních předpisů, přičemž pro každou knihovnu mohou z těchto předpisů vyplývat jiné povinnosti. Z tohoto důvodu je možné tuto problematiku rozebrat pouze v rovině teoretické úpravy dle zákonů, a není možné na ni odpovědět konkrétně ve vztahu k určité knihovně.

Dle § 2 odst. 2 z.č. 133/1985 Sb. o požární ochraně právnické osoby plní povinnosti na úseku požární ochrany ve všech prostorách, které užívají k provozování činnosti. Za plnění povinností na úseku požární ochrany u právnických osob odpovídá statutární orgán.

Dle tohoto ustanovení tak kterákoliv knihovna, která je samostatnou právnickou osobou, je povinna plnit povinnosti na úseku požární ochrany. U knihoven, které nejsou samostatnou osobou (např. knihovny jako součást obce, kulturního zařízení, atd.), plní tuto povinnost ta osoba, jejíž jsou součástí. Následující rozbor se v tomto případě vztahuje na tuto osobu.

Dle § 5 odst. 1 písm. a) z.č. 133/1985 Sb. jsou knihovny jako právnické osoby povinny obstarávat a zabezpečovat v potřebném množství a druzech požární techniku, věcné prostředky požární ochrany a požární bezpečnostní zařízení se zřetelem na požární nebezpečí provozované činnosti a udržívat je v provozuschopném stavu.

Dle tohoto ustanovení bez ohledu na to, jaké požární nebezpečí v té které knihovně hrozí, je každá knihovna povinna si obstarat

požární techniku, kterou jsou minimálně hasicí přístroje, protože dle vyhlášky č. 246/2001 Sb. o požární prevenci je hasicí přístroj (přenosný, přívěsný a pojízdný) tím nejjednodušším prostředkem (vyhláška pak stanoví další, které jsou složitější). Konkrétní rozsah hasicích přístrojů je uveden níže.

Dle § 2 odst. 1 vyhlášky č. 246/2001 Sb. o požární prevenci množství, druhy a způsob vybavení prostor a zařízení právnických osob věcnými prostředky požární ochrany a požární bezpečnostními zařízeními vyplývá z požární bezpečnostního řešení stavby, nebo z obdobné dokumentace, která je součástí projektové dokumentace ověřené stavebním úřadem podle zvláštního právního předpisu nebo je stanoveno v jiném právním předpisu.

Dle § 2 odst. 2 vyhlášky č. 246/2001 Sb. množství, druhy a způsob vybavení prostor a zařízení právnických osob věcnými prostředky požární ochrany a požární bezpečnostními zařízeními stanovené podle odstavce 1 může být rozšířeno (např. na základě schváleného posouzení požárního nebezpečí nebo stanovení podmínek požární bezpečnosti).

Dle § 2 odst. 5 vyhlášky č. 246/2001 Sb. v prostorách a zařízeních právnických osob, u nichž nebylo stanoveno množství, druhy a způsob vybavení věcnými prostředky požární ochrany a požární bezpečnostními zařízeními

podle odstavce 1 nebo 2, popřípadě nelze-li toto prokázat, se zabezpečují a instalují alespoň

- na každých započatých 200 m² půdorysné plochy podlaží objektu přenosné hasicí přístroje obsahující hasivo s celkovou hasicí schopností 8, nejméně 13 A (pro požáry látek v tuhém stavu, zejména organického původu, jejichž hoření je obvykle prováděno žhnutím), nebo
- na každých započatých 200 m² půdorysné plochy podlaží objektu přenosné hasicí přístroje s celkovou hasicí schopností nejméně 70 B (pro požáry hořlavých kapalin nebo hořlavých látek přecházejících do kapalného stavu), nebo
- pokud nejsou na typových štítcích hasicích přístrojů uvedeny hodnoty jejich hasicí schopnosti, jeden přenosný hasicí přístroj na každých započatých 200 m² půdorysné plochy podlaží objektu, přičemž jmenovité množství náplně hasicího přístroje musí odpovídat nejméně některé z těchto hodnot: 9 litrů vody, 6 litrů vodního roztoku pěnidla, 6 kg halonu nebo jiného ekvivalentního hasiva, 6 kg hasicího prášku nebo 5 kg oxidu uhličitého (CO₂).

Dle § 2 odst. 6 vyhlášky č. 246/2001 Sb. v případech, kdy počet přenosných hasicích přístrojů odpovídá požadavkům podle odstavce 5, ale hasicí přístroje nejsou dostupné pro celou posuzovanou plochu (např. stavební rozdělení prostoru na více dispozičně nepropojených místností) nebo nelze použít pouze jeden druh hasiva, instaluje se nejméně jeden přenosný hasicí přístroj pro každý takto oddělený prostor nebo nejméně jeden přenosný hasicí přístroj s potřebným druhem hasiva.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozhodování, jaké přístroje a kolik, je stanoveno v:

- Požárně bezpečnostním řešení stavby (dále jen PBŘ).
- Pokud mimo PBŘ existuje rozšíření požadavků na přístroje v dalším dokumentu vydaném orgánem státní správy, pak nejen v PBŘ, ale i v tomto dalším dokumentu.
- Není-li PBŘ, pak v jiném dokumentu vydaném orgánem státní správy.
- Není-li PBŘ ani jiný dokument orgánu státní správy, řídí se druh a počet zařízení § 2 odst. 5 vyhl. č. 246/2001 Sb. písm. a) až c).
- Není-li PBŘ, ani jiný dokument státní správy a nelze se řídit ani § 2 odst. 5 vyhl. č. 246/2001 Sb., pak § 2 odst. 6 vyhl. č. 246/2001 Sb. musí být minimálně 1 přenosný hasicí přístroj zde popsaného druhu.

Povinen hradit náklady na tyto přístroje má právnická osoba, která provozuje činnost v předmětných prostorách, tedy je-li knihovna samostatnou právnickou osobou, pak knihovna; je-li součástí jiné právnické osoby, pak tato jiná osoba.

Dále je nutné upozornit, že každá knihovna musí dále zvážit dle § 4 odst. 1 z.č. 133/1985 Sb. podle míry požárního nebezpečí provozované činnosti, do které kategorie požárního nebezpečí spadá, protože v závislosti na této kategorii právní předpisy ukládají právnickým osobám další povinnosti.

Rozbor těchto povinností a rozbor kategorií požárního nebezpečí však není otázkou právní ale odbornou, která vyžaduje stanovisko požárně bezpečnostní technika pro konkrétní knihovnu, proto se jím tento článek nezabývá.

Bude vás zajímat, že...

... v Městské knihovně v Kyjově probíhal celý měsíc říjen program nazvaný **Cestopisný říjen**. Konalo se několik večerních setkání s vyprávěním o cestování např. Kanadou, Austrálií, Novým Zélandem. Účastníci se tak mohli poučit a inspirovat k novým cestovním destinacím. Je to zajímavý námět i pro další tematicky zaměřené měsíce v roce ...

Státní programy na podporu činnosti veřejných knihoven a rozvoje čtenářství v Polsku

Jakub Pacześniak

j.paczesniak@instytutksiazki.pl

V roce 2015 rozdělila Rada ministrů v rámci **Národního programu rozvoje čtenářství** úkoly třem institucím.

Národní knihovna se má podílet na zvýšení atraktivity nabídky veřejných knihoven.

Získává proto knižní novinky do svého fondu a současně zlepšuje dostupnost knih, časopisů, multimédií, hudebních a kartografických publikací ve fondech veřejných knihoven. *Ministerstvo školství* odpovídá za posilování čtenářské aktivity žáků. Podporuje zřizovatele základních a středních škol, uměleckých škol a rovněž škol na konzulárních úřadech. Pomáhá také pedagogickým knihovnám při realizaci projektů v oblasti rozvoje čtenářství. *Institut knihy* podporuje veřejné knihovny a knihovny kulturních institucí, jejichž zřizovatelem je obec. Každoročně vyhlašuje otevřené výzvy na projekty renovací, rekonstrukcí, výstavby i vybavení knihoven v obcích a městech do 50 tisíc obyvatel. Podle údajů Hlavního statistického úřadu působilo v roce 2018 v Polsku 7 925 veřejných knihoven včetně poboček. Knihovny provozovaly 884 oddělení pro děti a mládež a 1 083 výpůjčních míst. Z tohoto počtu bylo 65,4 % knihoven venkovských. Nejvíce veřejných knihoven působilo v Mazovském vojvodství (12 %) a nejvíce výpůjčních míst měli v Lubelském vojvodství (13,8 %).

Role Institutu knihy

Institut knihy se již léta snaží reagovat na potřebu radikálního zlepšení činnosti veřejných knihoven v Polsku. Strategickým cílem

programu Ministerstva kultury a národního dědictví s názvem „**Infrastruktura knihoven**“ je

transformace obecních knihoven na moderní centra s přístupem ke znalostem a kultuře.

V prvním období tohoto programu (2011–2015) bylo vybudováno nebo zmodernizováno 243 místních knihoven (nejvíce spolufinancovaných úprav: Lubelské vojvodství 27, Dolnoslezské 25 a Malopolské 25) v celkové výši 150 mil. PLN. Počet vybudovaných nebo modernizovaných místních knihoven v aktuálně probíhající fázi programu (2016–2020) je 225 (nejvíce v Mazovském 34 a Velkopolském 31; stav ke 31. červenci 2019) v celkové výši 170 mil. PLN. Pokud se k tomuto číslu připočte i program tzv. „**malých grantů**“ z roku 2010 určených rovněž na rozvoj infrastruktury knihoven (v jeho rámci bylo spolufinancováno 112 místních knihoven a byly provedeny rekonstrukce 237 knihoven) dostaneme výsledek více než 700 vybudovaných nebo modernizovaných knihoven po celé zemi.

V roce 2018 začal Institut knihy zkoumat dopad programu „Infrastruktura knihoven“ týkající se vlivu změny infrastruktury knihovnických objektů na úroveň čtenářství ve vybraných městech a obcích v celém Polsku. Provedl sociologický průzkum, jehož cílem bylo posoudit změny úrovně čtenářství a typu čtenářských návyků mezi uživateli knihoven a obyvateli obce v důsledku realizace programu „Infrastruktura knihoven“ 2016–2020. Konečné výsledky výzkumu budou k dispozici v prosinci 2020.

Institut knihy podporuje veřejné knihovny v různých oblastech, a to nejen rozvojem infrastruktury, ale rovněž dotováním činností stimulujících čtenářství (program „Podpora čtenářství“) a vzdělávacími programy pro zaměstnance knihoven a kamenných knihkupectví (program „Partnerství pro knihy“). Dále rovněž vedením celonárodního programu Diskusních knižních klubů a nakonec vytvořením a zavedením programu MAK+ do knihoven.

Dotační program „**Podpora čtenářství**“ zahrnuje podporu literárních festivalů, literárních akcí a propagaci nových publikací či vzdělávacích kampaní. Do roku 2019 získaly veřejné knihovny z tohoto programu téměř 1,3 mil. PLN. Cílem dotačního programu „**Partnerství pro knihy**“ je popularizace čtenářství a rovněž vzdělávání zaměstnanců veřejných knihoven a kamenných knihkupectví. V roce 2019 obdržely veřejné knihovny celkem 3,3 mil. PLN na podporu rozvoje čtenářství a vzdělávání (rozvoj 2,81 mil. PLN, vzdělávání 486 tisíc PLN).

V této souvislosti stojí za zmínku, že v letech 2015–2017 díky Institutu knihy probíhal grantový program „**Kraszewski. Počítače pro knihovny**“, v rámci kterého byly zakoupeny počítačové sestavy včetně hardware, software a periferních zařízení v celkové výši 7,5 mil. PLN. V roce 2019 byla v tomto programu vyhlášena nová výzva k předkládání návrhů.

Díky úsilí Institutu knihy byla v Polsku vytvořena síť **Knižních diskusních klubů**, které působí ve veřejných knihovnách nebo ve spolupráci s nimi. Tato spolupráce se systematicky vyvíjí od roku 2006. V současné době existuje 1 758 klubů, z toho 625 klubů pro děti a mládež a 1 133 klubů pro dospělé (stav k 30. 5. 2019). V obcích působí 557 klubů, v městsko-venkovských obcích 449 a ve městech 752 klubů. Ke 31. 5. 2019 se kluby sešly 7 780 krát; v současné době mají 17 500 stálých členů, konalo se 318 autorských setkání, která byla financována nebo spolufinancována z programu. Členové klubu se setkali se 139 autory, pro potřeby klubu bylo zakoupeno 10 351 knihovních jednotek.

V roce 2019 Institut knihy v rámci programu přerozdělil 2,2 mil. PLN.

Navíc vyvinul Institut knihy pro veřejné knihovny nový katalogizační systém **MAK+**, který automatizuje veškeré procesy související s katalogizováním a půjčováním dokumentů. MAK+ je elektronický integrovaný knihovní systém, jehož prostřednictvím lze vytvořit elektronický katalog, databázi uživatelů, evidenci výpůjček a vedení statistik knihoven. Vše probíhá v prostředí webového prohlížeče. Knihovní systém MAK+ v současné době využívá 2 322 knihoven (930 ústředních knihoven a 1 392 poboček), což je asi 28,81 % všech veřejných knihoven v Polsku. Základním rysem, odlišujícím systém MAK+ od všech ostatních katalogových systémů, je skutečnost, že knihovny katalogizují a zpřístupňují své fondy na dvou místech současně: na svých webových stránkách a na webových stránkách szukamksiazki.pl. K 26. 9. 2018 bylo na webové stránce szukamksiazki.pl k dispozici 22 061 061 knih. Denně v průměru přibývá 3 719 titulů. Jedná se tedy o největší službu tohoto druhu v Polsku.

Kromě toho v roce 2017 zahájil Institut knihy celonárodní kampaň „**Malá kniha – velký člověk**“, která je financována Ministerstvem kultury a národního dědictví. Projekt zahrnuje tři cílové skupiny: novorozené děti (knížka v nemocnici), předškolní děti (knížka v knihovně) a nižší stupeň základní školy (knížka ve školní knihovně). 600 tisíc novorozенých dětí obdrželo od prosince 2017 do července 2019 čtenářské balíčky obsahující knihu „První básně pro ...“ a informační brožuru „Knížkou spojeni aneb úloha čtení v životě dítěte“, která informuje o přínosech čtení dětem a napovídá, kde hledat nové čtenářské inspirace. Tato kampaň proběhla ve 360 nemocnicích po celém Polsku. Účastní se jí nemocnice, které jsou ochotny bezúplatně distribuovat čtenářské balíčky na svých odděleních. Toto číslo představuje 95 % veřejných nemocnic v zemi.

Kampaň „Malá kniha – velký člověk“ pokračuje dalším projektem zaměřeným na děti

předškolního věku (3–6 let), realizovaným ve spolupráci s veřejnými knihovnami. Cílem projektu je povzbudit rodiče k návštěvě knihovny a každodennímu čtení s dítětem. Každé dítě, které navštíví knihovnu účastníci se projektu, obdrží jako dárek čtenářský balíček s názvem „První cítanky pro ...“. Tento balíček obsahuje výjimečnou knížku přizpůsobenou z hlediska formy a obsahu potřebám dítěte předškolního věku a splňující nejvyšší standardy při výběru kvalitní literatury pro nejmladší a také Průkazku malého čtenáře. Za každou návštěvu knihovny, kdy si zapůjčí alespoň jednu dětskou knihu, obdrží Malý čtenář nálepkou a pokud jich nasbírá deset, bude oceněn diplomem potvrzujícím jeho zájem o knihy a čtení. Díky této akci dítě pozná důležité místo na čtenářské mapě dětství (knihovnu) a stane se plnohodnotným účastníkem kulturního života.

V balíčku je rovněž pro rodiče připravena informační brožura připomínající neocenitelnou roli čtení ve vývoji jejich dítěte a různé výhody vyplývající z častých návštěv knihovny. Účast na projektu je zcela zdarma, jak pro knihovny, tak pro děti i jejich rodiče.

Čtenářské balíčky pro předškolní děti budou k dispozici od září 2019 v 5 200 knihovnách po celém Polsku (do projektu se přihlásilo 66 % všech veřejných knihoven v Polsku). Za zmínku rovněž stojí, že v pilotní edici této akce byly připraveny balíčky pro tříleté děti v téměř 3 000 zapojených knihovnách. Po celé zemi pak bylo distribuováno 100 000 balíčků. Knihovny kromě balíčků obdržely od Institutu knihy propagační materiály: plakáty, letáky, samolepky, diplomy malého čtenáře, materiály pro propagaci na internetu.

Zkušenosti s digitální knihovnou v Hradci Králové

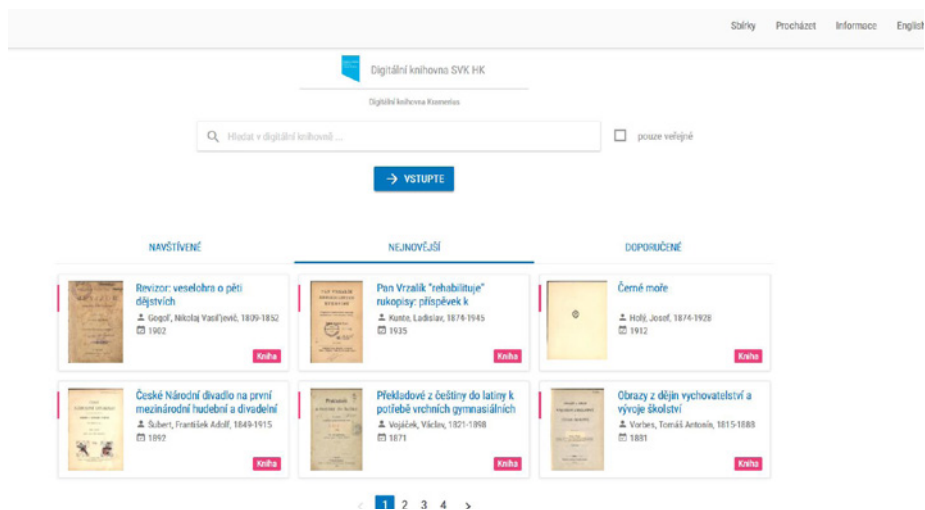
Ladislav Hosák

ladislav.hosak@svkhk.cz

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové používá systém Kramerius pro zpřístupnění a správu digitalizovaných materiálů již od roku 2006. Od té doby se systém neustále vyvíjí, a to jak svými funkcemi, tak svým uživatelským rozhraním. Systém Kramerius nám umožňuje snadno prezentovat digitalizované dokumenty našim čtenářům. Těm nabízíme dokumenty digitalizované jak vlastními silami oddělení digitalizace, tak dokumenty digitalizované službou. Digitální knihovna SVK HK v současnosti obsahuje více než 3 100 monografií a necelých 300 periodik. Digitalizujeme dokumenty, které se vztahují ke Královéhradeckému kraji, tedy díla autorů či o autorech, kteří se v kraji narodili či zde část života působili, stejně jako periodika, která na území kraje vycházela. Z hlediska časového vymezení se zaměřujeme na

díla vydaná od začátku devatenáctého století do roku 1950. Jejich značnou část už totiž čtenářům kvůli stáří či historické hodnotě nemůžeme půjčovat absenčně. Zpřístupnění těchto materiálů pak digitální knihovnu činí pro čtenáře velmi atraktivní, navíc díky kvalitním textovým přepisům OCR je možné v knihovně fulltextově vyhledávat. I díky tomu jde o jeden z nejvyužívanějších elektronických zdrojů, které naše knihovna svým čtenářům poskytuje.

Že je o digitální knihovnu mezi čtenáři zájem ukazují i statistiky návštěvnosti. Pro ilustraci jen pár čísel od počátku roku: nejnavštěvovanější monografie, „Krkonose a Jizerské hory“, byla zobrazena více než 800×, dalších devět nejžádanějších knížek bylo prohlédnuto více než 500×. Nejžádanější periodikum,

Hlavní stránka Digitální knihovny SVK HK, která je dostupná na adrese kramerius.svkhk.cz

Od Kladského pomezí, si čtenáři zobrazili více než 6 000×. Jde o zájem, který by fyzické svazky nebyly schopné pokrýt. Ačkoliv jsme rádi, že se knihovně daří poskytnout čtenářům novou a zajímavou službu, jsou zde i problémy. Tím hlavním je, že kvůli autorskému zákonu nemůžeme veřejně zpřístupnit všechna díla, která bychom chtěli. Přísné podmínky nám říkají, že před uveřejněním musí uplynout mnoho desítek let od vydání i smrti všech autorů. Do té doby můžeme tedy většinu obsahu zpřístupnit pouze na vyhrazených počítačích v knihovně, jen menší část obsahu si mohou čtenáři přečíst i z domova. Podíl veřejně přístupných děl lze navýšit dvěma způsoby. Tím prvním je důsledná kontrola roků úmrtí u všech autorů u každé digitalizované publikace, čímž získáme přehled o tom, kdy můžeme dílo plně zpřístupnit. Druhým způsobem je upřednostnit při digitalizaci materiály, od jejichž vydání či úmrtí autorů uplynula dostatečně dlouhá doba a proto je můžeme bezpečně zveřejnit. Vynaložené úsilí nám ale přináší výsledky. Statistiky návštěvnosti nám rostou čím rychleji, čím více je k dispozici veřejně dostupných dokumentů. U dokumentů dostupných pouze na vyhrazených počítačích v budově knihovny je zájem

čtenářů velmi malý. Díky tomu jsme zjistili, že digitální knihovna je atraktivní především pro ty, kteří do knihovny fyzicky nechodí.

Práce s digitální knihovnou je jednoduchá a pro moderního člověka intuitivní, přesto se však nedá spoléhat na to, že na všechny její funkce přijdou čtenáři sami. Je proto vhodné organizovat kurzy pro čtenáře i zaměstnance, kde se naučí efektivně vyhledávat potřebné informace a využít všechny dostupné funkce. Jelikož se některé funkce systému s časem mění a po několika letech se mění i uživatelské rozhraní, nabízí se tyto kurzy periodicky opakovat. Zkušenosti našich čtenářů a badatelů ukazují, že jde o nástroj velmi užitečný, práci s ním je ale potřeba podpořit cíleným vzděláváním.

Digitální knihovna je užitečný nástroj, který přináší knihovnám možnost prezentovat své fondy i jiné skupiny čtenářů než jsou ti, kteří si do knihovny chodí běžně půjčovat knížky. Jde o službu žádanou, která se však potýká s problémy především díky restriktivnímu autorskému zákonu. Jakmile se ale na ně podaří najít odpověď, jde o užitečný způsob přitáhnout pozornosti těch, kteří jinak služeb knihovny příliš nevyužívají.

Role veřejných knihoven v průmyslu 4.0 aneb Knihovna – pilíř 4.0

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mkz.cz

Ve středu 16. října 2019 se v Městském centru Grand ve Slaném konala celorepubliková jednodenní konference, kterou připravila Městská knihovna Václava Štěcha ve Slaném s podporou Města Slaný a jejíž program byl zaměřen na očekávaný nástup průmyslu 4.0 a s ním spojené změny na trhu práce, které významně zasáhnou do všech oblastí života společnosti včetně knihoven.

Nosným pilířem konference byla dvě témata: komunitní a informace. Cílem konference bylo navrhnout **podnikatelský plán¹ veřejných knihoven** pro příští desetiletí a představit jejich konkurenční výhody včetně dalšího směřování služeb.

Průmysl 4.0 (označovaný také jako Práce 4.0 nebo čtvrtá průmyslová revoluce) je koncept představený na veletrhu v Hannoveru v roce 2013 jako nová etapa vývoje společnosti charakterizovaná nárůstem digitalizace a automatizace výroby, robotizací, rozšiřováním vysokorychlostního internetu a rozvojem chytrých technologií. Změny vyvolají vznik nových pracovních míst, která budou vyžadovat vyšší kvalifikaci zaměstnanců a podpoří význam celoživotního vzdělávání včetně **všeobecné počítačové gramotnosti a jazykové přípravy**. Mezi tzv. dovednostmi soft skills budou převažovat schopnosti učit se nové věci, flexibilita, kreativní řešení problémů a kritické myšlení. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR zpracovalo v návaznosti na očekávané změny dokument Iniciativa Průmysl 4.0, následně schválený vládou, s cílem udržet a posílit konkurenceschopnost České republiky v mezinárodním měřítku.

Konferenci moderoval PhDr. Jaroslav Císař, šéfredaktor časopisu Čtenář. Záštitu nad konáním konference poskytl Mgr. Martin Hrabánek, starosta města Slaný. S úvodním slovem vystoupila paní Zoja Kučerová, vedoucí knihovny a Informačního centra Slaný, za město Slaný vystoupil Ing. Miloslav Nič, Ph.D., autor myšlenky konference, zastupitel města.

Program byl připraven jako analogie podnikatelského plánu, jednotlivé bloky představovaly dílčí etapy při jeho vzniku:

1. Popis situace

První příspěvek s názvem **Klíčové role knihoven v minulosti, současnosti a budoucnosti** představil PhDr. Vít Richter, ředitel Knihovnického

¹ Podnikatelský plán (podnikatelský záměr, Business Plan) je dokument, který představuje konkrétní podnikatelský záměr, koncepci včetně klíčových faktorů úspěchu a činností, které jsou klíčové pro jeho dosažení.

institutu Národní knihovny ČR. S příspěvkem *Čtení, knihovny a online svět ...k názvu dodáme: „Je vše v symbióze.“* vystoupil doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. ze Slezské univerzity v Opavě.

2. Produkty a služby

Ve druhém bloku vystoupil Ing. Martin Svoboda, ředitel Národní technické knihovny v Praze, s příspěvkem *Knihovna je služba*. Aktivita Městské knihovny v Praze představila Petra Martinová, koordinátorka 3D tisku v knihovně.

3. K tématu **Marketing** vystoupila Ing. Rut Bízková, bývalá ministryně životního prostředí, předsedkyně Technologické agentury ČR a ředitelka Středočeského inovačního centra.

4. Téma **Management a Organizace** představili ve svém příspěvku Mgr. Michael Kašpar, starosta města Kolín, a Ing. Věslav Michalík, CSc., starosta Dolních Břežan. Věnovali se pozici knihovny v organizační struktuře města, spolupráci se zřizovatelem, významu partnerství se školami.

5. **Finanční plán** představil ředitel Městské knihovny v Praze RNDr. Tomáš Řehák. V posledním 6. bloku s názvem **Exekutivní shrnutí** rekapitulovali závěry konference paní Zoja Kučerová a Ing. Miloslav Nič, Ph.D. Zdůraznili význam potenciálu knihoven jako otevřené platformy celoživotního vzdělávání, která je partnerem svých měst a obcí při naplňování jejich cílů.

Trendem v knihovnách, který zazníval v průběhu konference, je vznik a budování polytechnických dílen, tzv. Makers labů, které se budou čím dál více stávat součástí nabídky knihoven, především těch, které sledují nové trendy a proměny, jimiž společnost prochází. Těmto trendům vychází vstříc také dotační titul Ministerstva kultury ČR VISK 3 Informační centra knihoven, který pro rok 2020 uvádí již druhým rokem mezi prioritami **podporu speciálního vybavení interaktivních učeben a dílen v knihovnách** (vybavení tvůrčích dílen a laboratoří informačními technologiemi: hardware, elektronika, software). Žádost o podporu technického vybavení musí popsat ucelený koncept tvůrčí dílny včetně personálního zajištění.

Konference se stala první platformou s účastí knihoven, která upozornila na význam plánování a koncepce v činnosti knihoven zejména s ohledem na nadcházející celospolečenské změny. Vzhledem k závažnosti tématu je možné očekávat pokračování konference, která se setkala s velkým zájmem, což potvrdila i probíhající diskuse.

Poděkování za organizaci konference, podnětný program a příjemné zázemí patří jejím organizátorům – Knihovně Václava Štěcha ve Slaném a městu Slaný.

Odkaz na stránky konference:

<http://www.pilir4.info/>

Odkaz na plné texty příspěvků na webových stránkách knihovny: <https://www.knihovna-slany.cz>

Bude vás zajímat, že...

... ministr kultury Lubomír Zaorálek předal 3. října 2019 ceny Ministerstva kultury ČR „**Knihovna roku 2019**“. V kategorii „**informační počín**“ obdržel zvláštní ocenění doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc. za publikaci *Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích*, která v úplnosti reflektuje kontinuitu knihovnické práce, její nepostradatelnost pro rozvoj demokratické společnosti a uchování jejích hodnot (viz Duha 3/2019, Cempírková, Květa, recenze) ...

Co venkovské knihovny umějí a mohou – XV. ročník

Helena Jalová

jalova.knihovna@boskovice.cz

Ve dnech 12.-14. září 2019 se v Boskovicích, Křtinách a okolí uskutečnilo třídní setkání knihovníků „Co venkovské knihovny umějí a mohou“. V pořadí již 15. ročník této celorepublikové akce organizovala Knihovna městyse Křtiny (Knihovna roku 2017) ve spolupráci se Sekcí veřejných knihoven SKIP a pověřenou Knihovnou Boskovice.

Účastníci jubilejního setkání byli nejdříve uvítáni v sále boskovického kina, poté následovala komentovaná prohlídka města a procházka židovským městem, kterou vedla paní Helena Janíková. Její znalosti z historie města a místa všechny nadchly. Zástupci knihoven z celé republiky měli možnost si prohlédnout také Knihovnu Boskovice a seznámit se s její činností. Navečer se skupina přesunula do Křtin, kde si pro ně místní kronikář Ing. Petr Švenda připravil velmi poutavou přednášku o historii Křtin. Jeho povídání bylo doplněno vstupy místních ohotníků o historických souvislostech vzniku obce a jeho jména.

Následující den probíhal v konferenčním sále křtinského zámku odborný program, jeho ústředním tématem byly **komunitní knihovny**. Toto téma bylo nejen o aktivitách, které knihovny pořádají, ale také o tom, v jakých prostorách je mohou realizovat. Rekonstrukce knihoven bylo a je aktuální téma pro většinu účastníků setkání.

Úvodní slovo patřilo hostitelům. Účastníky přivítal starosta městyse František Novotný a knihovnice Marie Pařilová, která provázela celým programem. Mezi významné hosty patřili za Jihomoravský kraj pan

Účastníci semináře před Místní knihovnou ve Veselici

Radomír Pavlíček, předseda Výboru pro regionální rozvoj a starosta obce Železné, za město Boskovice místostarosta Ing. Lukáš Holík, za Moravskou zemskou knihovnu v Brně její ředitel prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D., Mgr. Adéla Dilhořová a Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová a za SKIP PhDr. Vít Richter. Vzácným hostem byl docent Jaromír Kubíček, autor nedávno vydané knihy „**Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích**“, kterou zde bylo možno koupit a také nechat autorem podepsat.

Za knihovny regionu Blansko vystoupily se svými příspěvky Helena Jalová (za pověřenou knihovnu Boskovice), Mgr. Hana Matulová (za knihovnu Kořenec) a Veronika Havlínová (za pobočku knihovny Letovice – Kladoruby). Pozvání na příští rok přednesli kolegové z knihovny P. Křížkovského Holasovice, která získala titul Knihovna roku 2018. Má tedy tu čest pořádat další ročník setkání knihovníků venkovských knihoven.

Prezentace, které se týkaly odborného programu a též fotogalerii, najdete pod tímto odkazem na webových stránkách Knihovny Boskovice.

Milé a velmi přátelské setkání bylo třetí den zakončeno návštěvou nově zrekonstruované knihovny v obci Habrůvka a Místní knihovny Veselice, která byla oceněna Knihovnou roku 2011.

Obecní knihovna Habrůvka je výborným příkladem knihovny s velkou podporou zřizovatelů. Obec má 430 obyvatel. Knihovna byla ve dvou etapách zrekonstruovaná díky dotačnímu titulu Jihomoravského kraje. Z rozpočtu

obce je každoročně realizovaný nákup knih v poměrně vysoké částce, která v přepočtu znamená příspěvek 57,97 Kč na obyvatele. Knihovní fond je po velké aktualizaci a čtenáři zde najdou zakoupené nejnovější tituly, které jsou pravidelně doplňovány také o soubory výměnných fondů. Knihovna je plně automatizovaná, je vložena v systému Clavius, a do konce tohoto kalendářního roku se data připojí k pověřené knihovně a rozšíří tak regionální automatizovaný systém Tritius REKS.

Místní knihovna Veselice, která byla oceněna jako Knihovna roku 2011, je dobrým příkladem knihovny, která pracuje na stále výborné úrovni jako v době získání svého titulu a je nadále podporována svým zřizovatelem. Paní Olga Hájková, jako neprofesionální knihovnice, zde vytvořila příjemné prostředí pro setkávání všech generací a za dobu své činnosti si tak vychovala čtenáře od dětských let téměř k dospělosti. Spolu se současným i bývalým starostou připravili pro účastníky malou ochutnávku z místních specialit, návštěvu veselické rozhledny, posezení ve včelím muzeu a nechyběly ani koloběžky...

Poslední den, poslední zastávka a současně loučení všech účastníků tří denního semináře bylo velmi emotivní, ale čas je neúprosný.

Věřím, že také druhé setkání v regionu Blansko se povedlo, účastníci byli spokojeni s vybranými tématy a odnesli si do svých knihoven nejen inspirace a návody, ale také příjemný pocit ze společně strávených chvil se svými kolegy. Dík za toto vše patří hlavní organizátorce za SKIP paní Daně Wimmerové.

Bude vás zajímat, že...

... už jste četli **Bookoviny**? Najdete je na stránkách Městské knihovny ve Svitavách, nebo přímo na adrese www.booksy.cz. Jedná se o informace z knihovny, akce, projekty, tipy na knihy, zajímavosti, to vše na jednom místě ve zpravodaji (občasníku), který vydává a zpřístupňuje na svých webových stránkách knihovna ...

Seminář Správně právně o copyrightu a plagiátorství

Martina Machátová

Martina.Machatova@mzk.cz

Komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost na vysokých školách (IVIG) při Asociaci knihoven vysokých škol (AKVŠ) každoročně organizuje seminář s určitým zaměřením. Letošní ročník proběhl 4. září 2019 pod názvem Správně právně o copyrightu a plagiátorství v prostorách Studijního a informačního centra (SIC) České zemědělské univerzity v Praze-Suchbale.

Účastníky semináře přivítala Hana Landová, vedoucí SIC, která upozornila na změnu názvu Studijního a informačního centra při České zemědělské univerzitě od ledna 2020.

První příspěvek přednesl **Chris Morrison**, Copyright, Licensing and Policy Manager na University of Kent. Problematika copyrightu se objevuje se vznikem knihtisku v r. 1440, vzniká také cenzura. Za první legislativní dokument na světě z oblasti copyrightu se považuje britský The Statute of Anne z r. 1710. Otázka práv autora, nakladatele a trhu nabývá postupně na významu, v jednotlivých zemích vzniká legislativa k problematice autorských práv. Ch. Morrison upozornil také na užitečný web **Copyright Cortex**, zdroj informací z oblasti autorských práv a digitálního kulturního dědictví. Zabýval se rovněž tím, co vše pokrývá problematika copyrightu: která díla copyright zahrnuje, licence – legální využití děl, regulaci využití děl a výjimky (knihovny, výuka). Etika kopírování je významnou částí výuky. Přístupy veřejnosti jsou rozdílné, např. kontraverzní internetový podnikatel Kim Dotcom podporoval hromadné stahování z Internetu pomocí stránek Megaupload a později Mega.

Ch. Morrison se také pokusil vysvětlit rozdíl mezi porušením autorských práv a plagiátorstvím. Porušení autorských práv představuje trestný čin. Plagiátorství není považováno za trestný čin, ale nahlíží se na něj jako akademický podvod, nejedná se

o porušení legislativy. Upozornil také na průzkum před 4 lety, který ukázal, že povědomí o problematice copyrightu je ve Velké Británii relativně vysoké. Copyright představuje komplikovaný problém, legislativa se stále mění. Problematika copyrightu vyžaduje další jednání, spolupráci a porozumění, je nutné se věnovat výuce tohoto tématu. V r. 2018 zaujala stanovisko k problematice výuky copyrightu knihovnický i IFLA. Veřejnost by měla být informována o možnostech rizik. Vývoj spěje k otevřenému vzdělávání. Ve Velké Británii se zabývá problematikou copyrightu a její výukou Jane Seeker. Užitečný web: <https://copyrightcortex.org/>. Je obtížné najít rovnováhu mezi kulturou a zájmy oblasti vzdělávání a autorských práv. Ch. Morris zmínil také boj s nelegálními portály jako např. SciHub. Evropská reforma autorských práv přinesla direktivy a iniciativy, např. Digital Single Market. Nová legislativa ovlivňuje odkazy na webech.

Knihovnická komunita se snaží ovlivnit autorskoprávní legislativu a podílí se na zvyšování povědomí veřejnosti o této oblasti. Autorskoprávní gramotnost je běžnou součástí informační a digitální gramotnosti, výuka může probíhat zábavnou formou. Je nezbytné vysvětlovat studentům, co zahrnuje problematika copyrightu a jaká rizika a důsledky z této legislativy vyplývají. Některé zahraniční vysoké školy zapracovaly uvedené téma do interních směrnic.

Poté prezentovala formou online přednášky **Pavla Kovářová** výsledky průzkumu mezi studenty knihovnických oborů na českých vysokých školách. Průzkum byl zaměřen na názory a znalosti studentů v oblasti autorských práv (AP). Knihovníci by měli být připravováni na podporu uživatelů z oblasti AP. Situaci komplikují časté změny legislativy, ale ne všechny legislativní změny mají dopad na knihovníky. Průzkum začal v Bulharsku a postupně se přidávaly další země včetně ČR, kde probíhal formou dotazníku v letech 2017–2018. návratnost dotazníků byla v ČR vyšší než v jiných zemích. 20 % respondentů neznalo pojem „autorský zákon“. Někteří studenti mylně zahrnují do problematiky autorských práv řemesla a ochranu myšlenek jako takových. Naopak si neuvědomují, že pod autorskoprávní ochranu spadá také choreografie a databáze. Řada studentů nemá informaci o legální možnosti knihovníků zajistit a upravit článek pro zrakově postižené. Povědomí o mezinárodním právu a mezinárodních iniciativách v dané oblasti není mezi českými studenty vysoké. Studenti knihovnických oborů souhlasí s tím, že by se problematika AP měla stát součástí kurikula. Mezi jednotlivými univerzitami se vyskytují rozdíly v názorech na obsah výuky v jednotlivých ročnících. Studenti vykazují rozdíly mezi sebehodnocením znalostí a testem.

Po příspěvku P. Kovářové se rozběhla diskuse. Vysoké školy by měly dát studentům knihovnictví základ vědomostí. Formou dotazů v elektronických konferencích je možné si udržovat v praxi přehled o aktuálních problémech v určité době. P. Kovářová doporučuje elektronickou platformu pro výměnu zkušeností. Ch. Morrison navrhl vytvořit specializovanou e-konferenci k danému tématu. Z diskuse vyplynulo, že univerzity v ČR nemají specialisty na problematiku AP na rozdíl od Velké Británie, knihovníci si musejí poradit sami formou osobních kontaktů a hledáním informací.

Anna Drgová z advokátní kanceláře SimpleLaw zdůraznila, že copyright chrání

vyjádřené myšlenky (díla), nikoliv myšlenky jako takové. Nastává zde problém mezi osobnostními a majetkovými právy. Autor získává monopol vyjádřením myšlenky. Na majetkových právech autor vydělává (rozmnožování, rozšiřování, pronájem, vystavování, půjčování, sdělování veřejnosti). Zákon se snaží zasahovat do práv autora co nejméně. V případě pochyb je užitečné provést tzv. tříkrokový test, který se provádí i v zahraničí (výjimka stanovena zákonem, nesmí být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora, nesmí být rozpor s přiměřeným užitím díla). Výjimku ze zákona tvoří např. knihovní licence. Autoři měli dříve problémy s bezplatným zveřejňováním svých děl. Změnu přinesly tzv. veřejné licence, které umožňují bezplatné šíření autorsky chráněného obsahu. Jedná se o speciální, ale legální kontraktační proces. Jednou zvolené veřejné licence nemůže autor zpětně odvolat. Veřejné licence Creative Commons umožňují autorovi nastavit, co uživatelé mohou a nemohou dělat s příslušným dílem: právo dílo šířit, právo dílo upravovat, uvést původ, zachovejte licenci, neužívejte komerčně, nepracovávávejte. Blíže viz: <https://creativecommons.org/choose/>. V současnosti platí verze 4.0. Veřejná licence pochází z vůle autora, kdežto knihovní licence je dána zákonem a nezávisí na vůli autora. Pokud je dílo opatřeno veřejnou licencí, není nutné jít do knihovní licence. 70 let po smrti autora není veřejná licence nutná.

Šárka Grofová z Ústřední knihovny Univerzity Karlovy se podělila o zkušenosti s mezinárodně používaným systémem Turnitin. Tento systém plní preventivní funkci, lze ho využívat při výuce akademického psaní, plní také funkci represivní, slouží ke kontrole plagiátorství. Hojně se využívá např. v Nizozemí, což je dáno i tím, že evropské zastoupení stejnojmenné společnosti sídlí v Utrechtu. Turnitin začalo nejprve využívat CERGE-EI, kde studenti procházeli kurzem akademického psaní, uvedený systém zde byl používán

při výuce. Univerzita Karlova je první a zatím jedinou vysokou školou v ČR, která tento systém zakoupila, a to v r. 2017. Ústav výpočetní techniky UK integroval Turnitin se Studijním informačním systémem UK a s LMS Moodle. Turnitin dobře pokrývá zahraniční zdroje, u českých repozitářů se někdy vyskytují technické problémy s integrací dat. Ústřední knihovna UK nabízí školení pro práci se systémem, rovněž vytvořila metodickou příručku na postup pro různé úrovně prací, pokud se objeví podezření z plagiátorství. Kvalifikační práce procházejí na UK nezávisle na sobě kontrolou plagiátorství jak v systému Theses, tak i v systému Turnitin. Každý z těchto systémů má své přednosti. I v případě Turnitinu se jedná o nástroj, který má usnadnit práci vyučujícím, konečné posouzení práce vždy závisí na odbornících, tedy na vyučujících a komisi. Přednášející pak ukázala některé zajímavé případy z praxe. Turnitin umí odhalit špatný překlad z cizojazyčných děl. Způsob posuzování shody záleží i na oboru. R. Římanová z ÚISK upozornila v následné diskusi na přehlednost výstupů z Turnitinu, výsledky z Theses jsou rozsáhlejší a práce s nimi je pro pedagogy náročná. Přání pedagogů na UK je přiložení výstupu ze systému pro odhalování plagiátů do protokolů ze zkoušek a dostupnost a přehlednost pro členy zkušební/hodnotící

komise. Římanová také upozornila na to, že 13 veřejných vysokých škol v ČR nemá volně přístupný repozitář kvalifikačních prací.

O přestávce jsme si krátce vyzkoušeli několik her k oživení výuky, např. domino a bingo. Komise IVIG zvažuje zpřístupnění podkladů k těmto hrám na webu AKVŠ po zapracování připomínek. Odpolední workshop byl rovněž věnován hrám. Pod vedením **Jane Secker** ze City, University of London, a **Chrisse Morrisse** z University of Kent jsme si prakticky vyzkoušeli poslední verzi týmové hry Copyright the Card Game. Hra je zaměřena na problematiku copyrightu z hlediska britské legislativy. Ve Velké Británii existuje asi 70 výjimek, v nichž není snadné se vyznat. Orientačně jsme se seznámili také s hrou The Publishing Trap. Podklady k těmto hrám jsou v anglické verzi k dispozici zde:

<https://copyrightliteracy.org/resources/copyright-the-card-game/>

https://ukcopyrightliteracy.files.wordpress.com/2019/05/copyright_the_card_game_v3.0.pdf
<https://www.cilip.org.uk/news/421965/The-Publishing-Trap.htm>

Seminář IVIG 2019 považuji za vydařený jak z pohledu organizačního, tak i z hlediska obsahové náplně. Jistě přinesl řadu praktických podnětů pro vzdělávací akce v knihovnách. Prezentace ze semináře jsou k dispozici zde: <https://akvs.cz/akce/akce-2019/ivig2019/>.

Bude vás zajímat, že...

... **obec Brťov- Jeneč má novou moderní knihovnu.** V Týdnu knihoven (5. 10. 2019) byla slavnostně otevřená knihovna v rekonstruovaných prostorách obecního úřadu. Knihovna do těchto prostor byla přemístěna z mateřské školky. Předcházela tomu náročná práce. Bylo nutné knihy nejen znovu označit a zabalit, ale také aktualizovat. Mnoho titulů neodpovídalo požadavkům na současně čtení dětí i dospělých, některé byly léty velmi opotřebované. Nabídka četby je také rozšířena o knihy z výměnných fondů pověřené knihovny a knihovna rozšíří nabídku čtenářských služeb a aktivit i pro občany obce. Změnila se půjčovní doba knihovny, která respektuje čas úředních hodin obecního úřadu ...

Aktualizace Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2019–2020

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Postavení a význam regionálních funkcí knihoven není v současné době již třeba obhajovat. Staly se samozřejmým a nezbytným předpokladem pro zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb i v těch nejmenších knihovnách. Bez jejich existence si dnešní fungující hustou síť veřejných knihoven lze již jen stěží představit. Přehled regionálních činností, tj. podpůrných služeb, poskytovaných krajskými a pověřenými knihovnami, uvádí v podobě standardu Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR. Na úrovni krajů jsou garantovány prostřednictvím smluv krajských a pověřených knihoven, které následně uzavírají smlouvy se zřizovateli svých obsluhovaných knihoven. Naplňování cílů regionálních funkcí knihoven garantují na krajské úrovni prostřednictvím krajských koncepcí rozvoje knihovnictví krajské knihovny.

Aktuálně platná Koncepce regionálních funkcí knihoven Jihomoravského kraje na období 2015–2020 doplnila výčet regionálních činností o:

- pravidelnou medializaci nejlepších knihoven a knihovníků,
- oceňování knihoven a obcí,
- podporu kulturně-výchovné činnosti.

Oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny v Brně přistoupilo v roce 2018 k přípravě aktualizace stávající koncepce s cílem

zohlednit proměny, kterými procházejí veřejné knihovny ve vztahu ke stále rostoucím požadavkům uživatelů a současně požadavkům na vzdělávání knihovníků, které vycházejí z Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků schválené Ústřední knihovnickou radou ČR dne 5. 12. 2016.

Východiskem aktualizace se stal anonymní dotazníkový průzkum adresovaný všem obsluhovaným knihovnám. Návrhovatelnost dotazníku byla 44 %. S ohledem na podporu trendů transformace veřejných knihoven na vzdělávací, kulturní a komunitní centra podporující celoživotní vzdělávání byla knihovnám položena také otázka:

Co může napomoci, aby se vaše knihovna stala komunitní knihovnou (místem setkávání a aktivit pro všechny)?

Největší překážkou, jak potvrdily výsledky dotazníku napříč všemi regiony, se ve více jak 50 % objevily nedostatečné prostory, neodpovídající vybavení, v menších obcích také personální a časové limity ze strany knihovníků. Na základě výsledků dotazníku¹ i stávajících trendů byly vytyčeny následující cíle pro období 2019–2020:

Kulturní a vzdělávací aktivity

Usilovat s podporou pověřených knihoven o rozšíření nabídky kulturních a vzdělávacích

¹ KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. Dotazník pro obsluhované knihovny – regionální funkce v Jihomoravském kraji. Duha: Informace o knihách a knihovnách z Moravy [online]. 2019, 33(1) [cit. 2019-10-28]. ISSN 1804-4255. Dostupné z: <http://duha.mzk.cz/clanky/dotaznik-pro-obsluhovane-knihovny-regionalni-funkce-v-jihomoravskem-kraji>

akcí zejména v knihovnách do 1 000 obyvatel, zohlednění těchto aktivit u zřizovatelů knihoven při hodnocení práce knihovny.

Preferovat zajišťování autorů do knihoven přes pověřenou knihovnu, vícenásobné využití besed v regionálně blízkých knihovnách.

Výměnné fondy

Postupné stírání rozdílů v nákupu výměnných fondů v regionech. Usilovat o kvalitní nákup literatury prostřednictvím výměnných fondů a současně podporovat nákup kmenových fondů v knihovnách.

Vzdělávání knihovníků

Pokračovat v nabídce vzdělávání také prostřednictvím e-learningových kurzů nabízených prostřednictvím portálu Kurzy.knihovna.cz, i nadále zveřejňovat prezentace z konaných akcí, publikovat výstupy z akcí i nadále v knihovnickém časopise Duha.

Spolupráce s obcí

Podporovat vydávání ročních zpráv o činnosti knihovny, nabízet knihovnám příklady výročních zpráv, šablony pro jejich zpracování, uvádění příkladů dobré praxe.

Knihovny jako komunitní centra

S ohledem na pokračující trend otevřených knihoven nabízejících volnočasové a vzdělávací aktivity všem generacím bude i do budoucna jednou z hlavních priorit využití nabídky dotačního titulu Obecní knihovny a ve spolupráci s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukce knihoven při Moravské zemské knihovně budovat s podporou pověřených knihoven zejména z obecních knihoven moderní kulturní a vzdělávací centra.

Cíle na úrovni pověřených knihoven

Usilovat o propagaci knihoven a podporu jejich činnosti na platformě pravidelných regionálních setkání starostů a místostarostů s minimálně roční periodicitou.

Cíle na úrovni obsluhovaných knihoven

Ve spolupráci s pověřenými knihovnami:

- připravit a realizovat průzkum spokojenosti uživatelů,
- věnovat pozornost aktualizaci webových stránek knihovny a propagaci činnosti knihovny,
- předkládat zřizovateli informace o činnosti knihovny za uplynulý rok.

Hlavním cílem regionálních funkcí v Jihomoravském kraji pro období 2019–2020 je podpora kulturních a vzdělávacích aktivit v knihovnách s důrazem na podporu čtenářství, zejména s pomocí projektu Jižní Morava čte, zajímavá nabídka vzdělávacích aktivit podporující zájem o celoživotní vzdělávání knihovníků, oceňování dobře pracujících knihoven a zejména podpora vnímání knihoven jako nedílné součásti kulturní infrastruktury společnosti.

V uvedeném období bude pozornost zaměřena především na rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb včetně kulturně výchovné a vzdělávací činnosti v knihovnách obcí do 1 000 obyvatel.

Nezbytným předpokladem k proměně knihoven v kulturní centra komunitního charakteru jsou moderní interiéry a odpovídající vybavení jak po stránce mobiliáře, tak po stránce technické. Jihomoravský kraj poskytuje od roku 2016 podporu knihovnám v obcích do 3 000 obyvatel prostřednictvím dotačního titulu Obecní knihovny, což umožňuje ve spolupráci se zřizovateli zajistit i v těch nejmenších obcích přístup ke knihovnickým a informačním službám podle Standardu pro dobrou knihovnu a naplnit požadavek rovnoměrného zajištění regionálních služeb ve všech obsluhovaných knihovnách Jihomoravského kraje.

Plný text Aktualizace koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2019–2020 je na webových stránkách MZK, záložka Pro knihovny.

Pozvání do kurzu Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny

Marika Hrubá

hruba@fss.muni.cz

Vznik e-learningového kurzu *Úvod do library advocacy pro veřejné knihovny* reaguje na potřebu veřejných knihoven prosazovat své zájmy a obhajovat svoji existenci. Knihovna je stále více nucena objasňovat svému zřizovateli, že její role nespočívá pouze v půjčování knih a upozorňovat na svůj potenciál v oblastech jako je celoživotním vzdělávání, informační gramotnost, poskytování služeb e-governmentu a mnohé další.

Library advocacy se nabízí jako ucelená koncepce, která nabízí efektivní komunikační strategii. V prostředí českých veřejných knihoven není tento koncept příliš známý. Vzdělávací obsah kurzu čerpá převážně z materiálů organizace American library association, která je mezinárodním leaderem v oblasti library advocacy. K dalším zdrojům patří soubory Best Practice zahraničních knihoven, které již tento koncept do své praxe implementovaly.

Představení kurzu

Cílem připravovaného kurzu je představit základní principy library advocacy a usnadnit jeho možnou implementaci do prostředí českých veřejných knihoven. Kurz je připravován ve spolupráci se Studijní a vědeckou knihovnou Plzeňského kraje a vzniká za finanční podpory Ministerstva kultury, programu VISK 2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků. Přístupný bude od ledna 2020 na elektronické platformě kurzy.knihovna.cz. Cílovou skupinou jsou vedoucí pracovníci a zaměstnanci veřejných knihoven. Kurz je tematicky strukturován do šesti modulů,

závěrečná část každého modulu je určena k samostudiu.

Vzhledem k tomu, že koncept library advocacy není v České republice příliš známý, neexistuje k němu adekvátní český ekvivalent. Po konzultaci s Národní knihovnou ČR bude v tomto kurzu používán původní anglický termín *library advocacy* k označení konkrétní strategie, která vede k efektivnímu prosazování zájmů knihoven. Při uvádění konkrétních příkladů jejího praktického využití bude užíván termín *obhajoba zájmů*.

Obsah modulů

Úvodní modul představuje library advocacy jako komunikační strategii, která je založena na zviditelnění vytvořených hodnot před zřizovatelem a uživatelskou komunitou. V souladu s tímto principem nabízí library advocacy široké spektrum nástrojů a kampaní. Upozorněno je na jeho hlavní výhody, ke kterým patří ucelenost, finanční nenáročnost a snadná implementace.

Druhý modul charakterizuje první ze dvou směrů library advocacy. Jde o prosazování zájmů ze strany knihoven. Vychází se zde z principu, že library advocacy lze praktikovat na všech zaměstnaneckých úrovních. Velmi důležitý je průnik konceptu do organizační kultury knihoven, kdy se vzájemné sdílení hodnot promítá do neformálních vztahů zaměstnanců s uživateli.

Třetí modul definuje další směr library advocacy, který představuje obhajoba knihovny od zainteresovaných stran, tzv. stakeholderů. Zde je kladen důraz na aspekt

vícevrstevného partnerství mezi knihovnou, uživatelskou komunitou a zřizovatelem. Knihovna tak získává nezaujaté hodnocení a tím je zvyšováno její komunikační úsilí. Modul obsahuje konkrétní návrhy pro výběr vhodného stakeholdera.

Čtvrtý modul popisuje význam hodnot pro komunikaci a efektivní argumentaci. Přináší praktická doporučení pro stanovení hodnot a navrhuje, jak nejlépe je prezentovat před uživatelskou komunitou a zřizovatelem. Věnuje se ekonomickým i neekonomickým aspektům hodnot, které sehrávají důležitou roli při vytváření komunikační strategie. Efektivní argumentační strategie je podle library advocacy založena na vhodné interpretaci, která ovlivňuje vnímání hodnot zřizovatelem. Konkrétně jde o zdůrazňování skutečnosti, že priority knihovny jsou zároveň prioritami uživatelské komunity. Tento argument lze doplnit konkrétními příklady přispění uživatelské komunitě. Statistické podklady je efektivnější používat k podpoře argumentů, nikoliv samotně. Ke stanovení hodnot je vhodné klást otázky typu „*kolik času ušetří vaše knihovna jednomu čtenáři?*“ nebo „*kolik peněz by stálo čtenáře využívání alternativních zdrojů?*“

Tématem pátého modulu je použití library advocacy v oblasti financování. Nedostatečné finanční zajištění znamená v současnosti pro knihovny stěžejní problém, ze kterého se odvíjí celá řada problémů dílčích. Pro zefektivnění jejich řešení nabízí library advocacy návrh metodického postupu k oslovení zřizovatele a doporučuje konkrétní argumentační strategii, kterou lze při žádosti o zvýšení rozpočtu využít.

Obsahem posledního modulu je přehled metod, nástrojů a kampaní, které lze v library advocacy využít. Je zde představena např. metoda storytellingu, kdy se uživatelé písemně vyjádří k pozitivnímu přínosu knihovny do jejich běžného života. Zajímavou kampaní je také např. Library snapshot day, kdy se detailně zmapuje vybraný den

provozu knihovny. Získaná data se potom graficky zpracují a prezentují před zřizovatelem a uživatelskou komunitou. Detailní informace a mnoho dalšího se dozvíte od ledna 2020 na kurzy.knihovna.cz.

Literatura:

Advocacy. *Canadian library association* [online]. Ottawa: CLA, 2018 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://cla.ca/cla-at-work/advocacy/>

American Library Association. *The Campaign for America's Libraries: Toolkit for Academic and Research Libraries* [online]. Chicago: American Library Association, 2007 [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: <http://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org/advocacy/files/content/advleg/publicawareness/campaign@yourlibrary/prtools/toolkitfinaltext2.doc>

EWBANK, Ann Dutton a Ja Youn KWON. School library advocacy literature in the United State: An exploratory content analysis. *Library and Information Science Research* [online]. 2015, 37(3), 236-243 [cit. 2017-11-27]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0740818815000547?via%3Dihub>

Library Advocacy Unshushed. *EdX: Free online courses from the world's best universities* [online]. Cambridge, MA: EdX, 2017 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.edx.org/course/library-advocacy-unshushed-university-torontox-la101x>

MUCUNDORFEANU, Meda. The Key Role of Storytelling in the Branding Process. *Journal of Media Research* [online]. 2018, 11(1), 42-54 [cit. 2018-03-30]. DOI: 10.24193/jmr.30.3. ISSN 18448887. Dostupné z: <http://ezproxy.muni.cz/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,cookie,uid&db=e5h&AN=128323223&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

SALÁNKI, Valeria. Organizational Culture and Communication in the Library A Study on Organizational Culture in the Lucian Blaga Central University Library Cluj. *Philobiblon: Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities* [online]. 2010, 15, 455-523 [cit. 2018-01-25]. ISSN 12247448. Dostupné z: <http://ezproxy.muni.cz/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,cookie,uid&db=lls&AN=59357985&lang=cs&site=eds-live&scope=site>

Příručka „Připravujeme změnu knihovního softwaru“

Eva Cerniňáková, Linda Jansová

cernin@jabok.cz, linda.jansova@nkp.cz

Na podzim 2019 Knihovnický institut Národní knihovny ČR pro širokou knihovnickou (resp. i neknihovnickou) veřejnost zpřístupnil online příručku nazvanou Připravujeme změnu knihovního softwaru. Ta vznikala v průběhu přibližně dvou let jako reakce na situaci, kdy se změna knihovního softwaru stala pro řadu českých knihoven aktuálním tématem, ale neexistoval dokument, který by se této problematice věnoval v relativní úplnosti, odrážel současné trendy v oblasti informačních a komunikačních technologií a byl zpracován v podobě vhodné pro přímé využití v české knihovnicko-informační praxi. Přitom právě otázky vztahující se ke knihovnímu softwaru, jeho výběru a provozu jsou pro knihovny velmi důležité, neboť jsou úzce spojeny s poskytováním služeb, a tedy s naplňování poslání knihoven.

Cílem příručky Připravujeme změnu knihovního softwaru je proto předložit pracovníkům knihoven informace a náměty potřebné k rozhodování o tom, jaký knihovní software a způsob jeho provozu je pro jejich knihovnu vhodný, a pomoci jim naplánovat potřebné kroky směřující k hladkému průběhu změny (nebo zavedení) softwaru.

Příručka byla připravena tak, aby byla co nejuniverzálnější a byla využitelná pro všechny typy knihoven. Z pochopitelných důvodů je určena přednostně k využití v knihovnách v ČR – vychází z konkrétních realit českého knihovnicko-informačního prostoru. Není nicméně vyloučeno ani její použití za hranicemi ČR (s ohledem na jazykovou stránku přichází v úvahu především sousední Slovensko). V takovém případě však informace o konkrétních kooperativních projektech nebo dostupných softwarových řešeních budou mít spíše ilustrativní charakter.

Příručku tvoří celkem 28 hlavních kapitol doplněných o seznam použitých zdrojů a deset příloh. V hlavním textu je změna knihovního softwaru pojata jako projekt. Jsou v něm charakterizovány jednotlivé kroky, které je při přípravě na změnu knihovního softwaru užitečné podniknout; nechybí nejruznější

praktická doporučení vztahující se např. k analýze procesů v knihovně jako jednomu z klíčových přípravných kroků, k procesu výběru knihovního softwaru i přípravy dat.

Přehledné shrnutí hlavních myšlenek příručky přináší kapitola Závěrečná doporučení. Tato doporučení na tomto místě uvádíme v úplnosti, neboť čtenářům poměrně detailně a výstižně přiblíží obsah příručky:

- Všechny činnosti, které souvisejí se změnou knihovního softwaru, by měly být motivovány zlepšením služeb pro uživatele.
- Období přípravy na změnu knihovního softwaru je vhodné využít nejenom k revizi knihovního fondu, ale také pracovních postupů, které se v knihovně používají.
- Přechod na nový knihovní software může být impulzem jak pro zapojení knihovny do kooperativních projektů, tak pro rozšíření a prohloubení spolupráce knihovny s dalšími institucemi, např. na regionální úrovni.
- Za účelem usnadnění procesu změny knihovního softwaru je užitečné zpracovat technologický plán přechodu, který může být součástí širší strategie knihovny v oblasti informačních a komunikačních technologií.

- Při sestavování rozpočtu doporučujeme využít možnost financovat část projektu prostřednictvím dotací či dárcovských programů a v souvislosti s tím správně nastavit časový harmonogram projektu.
- Při realizaci přechodu na nový software (pokud knihovna nepoužívá svobodný software, který by si spravovala zcela samostatně) je třeba počítat se součinností s dodavatelem softwaru/ služby, mj. při převodu dat a nastavení nového softwaru.
- Výběr softwaru by měl probíhat systematicky – knihovna by si měla stanovit hodnotící kritéria, na základě kterých bude jednotlivé produkty/služby porovnávat.
- Funkčnost nového softwaru je třeba pečlivě otestovat – za tím účelem se v praxi osvědčuje postupovat podle kontrolního seznamu.
- Před změnou knihovního softwaru nezapomeňte na školení pracovníků knihovny ani na informační kampaň na uživatele (ta by měla být intenzivnější bezprostředně po změně softwaru).
- Užitečné je průběžné sledování a vyhodnocování nových trendů v oblasti technologií i po změně knihovního softwaru. Díky tomu bude knihovna moci neustále zlepšovat služby pro své uživatele.

Příručku je možné číst jak lineárně (postupovat podle pořadí kapitol, resp. příloh), tak nelineárně (vybírat si ke čtení jednotlivé části). Ani při nelineárním čtení však není uživatel příručky ochuzen o informace uvedené v jiných částech příručky, neboť kapitoly jsou mezi sebou provázány četnými hypertextovými odkazy. Ať již čtenář zvolí jakýkoliv způsob práce s příručkou, doporučujeme při studiu nevynechat kapitolu 2. Plánování projektu, neboť podává celkový přehled o zpracovaných tématech a naznačuje vhodnou posloupnost kroků.

Příručku mohou čtenáři využít jak v základní podobě webových stránek, tak pracovat s různými exporty (k dispozici jsou formáty TXT, PDF, ODT a EPUB).

Autorkami příručky jsou Eva Cerniňáková a Linda Jansová, které se oblastí automatizace knihoven z hlediska teorie i praxe zabývají dlouhodobě.

Příručka je dostupná prostřednictvím adresy <https://prirucky.ipk.nkp.cz/>. Byla připravena s využitím otevřené platformy DokuWiki, která jednak usnadňuje aktualizaci příručky, jednak je využitelná i pro další příručky pro knihovny.

Závěrem nám dovoluťte vyjádřit naději, že předložená příručka bude pro knihovníky užitečným průvodcem, díky kterému při úvahách o změně knihovního softwaru budou klást správné otázky a na nic podstatného nezapomenou.

Bude vás zajímat, že...

... v sobotu 31. srpna 2019 mohla poprvé do **nového Vzdělávacího centra Floriánek ve Vranovicích** vstoupit veřejnost. Završily se tak dvě etapy výstavby multifunkčního Vzdělávacího centra a zároveň i největšího investičního projektu v historii Vranovic, jehož celková částka přesáhla 80 milionů korun. Zájemci si mohli prohlédnout i výukový bazén a víceúčelovou tělocvičnu, které vznikly v loňském roce spolu s pěti třídami základní školy. Návštěvníky však nejvíce zaujala nová knihovna se studovnou, školní družina či keramická a šicí dílna. Knihovna tak rozšíří své služby a bude moci velmi aktivně spolupracovat se školou i školkou ...

Programy na podporu knihoven SKIP

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Více zdrojové financování patří mezi významné zdroje umožňující realizaci aktivit, které by z běžného rozpočtu byly pro většinu knihoven nedostupné. Podporu projektům na podporu komunitních aktivit zaměřených na propagaci čtení a podporu čtenářství vyhláší od roku 2014 Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR Velká Morava.

Podpora čtenářství a společenské prestiže četby vychází ze současné Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020 jako jedno z opatření k realizaci druhé prioritní oblasti k zajištění budoucího rozvoje knihoven: *Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra*. Význam kulturně výchovné činnosti v knihovnách zdůraznila také *Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2015–2020*, která ji zařadila mezi standard regionálních funkcí a tím do výčtu regionálních služeb poskytovaných pověřenými knihovnami svým obsluhovaným knihovnám.

Cílovou skupinou pro udělení podpory jsou každoročně zejména menší knihovny evidované v databázi MK ČR do 1,0 úvazku, institucionální členové SKIP Velká Morava. Preferovány jsou projekty na podporu celostátních akcí, zejména Týden knihoven a Den pro dětskou knihu.

Maximální výše podpory na jeden projekt se každoročně pohybuje ve výši do 3 000 Kč. V případě vyšších nákladů hradí rozdíl předkladatel žádosti. Podmínky a pravidla pro poskytnutí dotace vyhláší na prvním jarním kolegiu, zpravidla v průběhu března, regionální organizace SKIP Velká Morava. Výzva je současně vystavena na *webových stránkách*. Výbor se pravidelně obrací s žádostí o spolupráci také na vedoucí

regionálních oddělení pověřených knihoven Jihomoravského kraje, s jejichž pomocí se výzva dostane ke všem potenciálním žadatelům, kteří splňují předepsané podmínky. Harmonogram pro podávání žádostí schvaluje začátkem roku regionální výbor SKIP Velká Morava.

Termíny v letošním roce:

- Přijímání žádostí: do 10. 5. 2019
- Schválení žádostí: do 31. 5. 2019
- Rozhodnutí o schválení: 14. 6. 2019
- Vyúčtování projektu: do 10. 12. 2019
- Termín pro realizaci schválených projektů: do 30. 11. 2019

V letošním roce bylo podáno celkem deset žádostí, všechny splnily předepsané náležitosti a byly schváleny. Celkové náklady projektů ve výši 41 700,- Kč byly podpořeny částkou 29 700,- Kč.

Nejedná se o velké finanční částky, nejsou to velké projekty. Přesto mají potenciál pozitivně ovlivnit vztah místních obyvatel ke čtení a čtenářství, ale zejména k té „jejich“ knihovně, která se stává místem, které má potenciál propojovat obyvatele a přispívat k rozvoji kultury, vzdělanosti a podporovat zájem občanů o místo, kde žijí.

Kromě podpory čtenářství a komunitních aktivit usiluje regionální výbor SKIP ještě o jeden cíl: propagaci organizace SKIP, podporu zájmu o členství zejména mezi menšími knihovnami. Je potěšující, že právě SKIP Velká Morava patří mezi nejvíce se rozvíjející regionální organizace.

Ve středu 4. prosince se bude konat v Knihovně Jiřího Mahena v Brně tradiční předvánoční kolegium, na kterém budou letošní

projekty představeny. Máme potvrzeno, že o témata projektů je mezi knihovníky zájem, mnozí se jimi inspiroují při plánování svých aktivit.

Také v příštím roce budou na jařním kongresu vyhlášeny tzv. malé regionální projekty.

Věříme, že s podporou SKIP Velká Morava se daří zejména v menších knihovnách nabízet aktivity, které by knihovny bez možnosti vícezdrojového financování samy nerealizovaly.

Schválené regionální projekty v roce 2019

Žadatel	Kraj/okres	Název projektu
Březová (obec)	Zlínský/Uherské Hradiště	Beseda se spisovatelkou Lenkou Rožnovskou
Horní Lideč (obec)	Zlínský/Vsetín	Čtenářský piknik s Petrou Martiškovou a parkouristou Tomášem Vyhliďalem
Jablunka (obec)	Zlínský/Vsetín	Martina Bittnerová a její knihy
Karolinka (město)	Zlínský/Vsetín	Pasování prvňáčků se spisovatelkou Petrou Martiškovou a Beseda o psaní a parkouru
Lipov (obec)	Jihomoravský/Hodonín	Cyklus přednášek a čtení
Nivnice (obec)	Zlínský/Uherské Hradiště	Bylinková knihovna
Rozdrojovice (obec)	Jihomoravský/Brno-venkov	Napoleon Bonaparte pohledem současníků a téma hrdinství v literatuře
Zámek Slavkov-Austerlitz	Jihomoravský/Vyškov	Napoleon Bonaparte a Velká francouzská revoluce
Velké Karlovice (IC)	Zlínský/Vsetín	Jiří Dědeček – Huňatá čuňata
Znětín (obec)	Vysočina/Žďár nad Sázavou	Osvobození Žďárska – autorské čtení a beseda

Bude vás zajímat, že...

... Nobelovu cenu za literaturu za rok 2019 obdržel rakouský spisovatel, básník, dramatik a překladatel **Peter Handke** ...

Český rok v německy mluvících zemích

Martin Krafl

Martin.Krafl@mzk.cz

AHOJ! Typický český pozdrav. Právě ten je ústředním sloganem Českého roku kultury v německy mluvících zemích, který odstartoval v říjnu 2018 a trvá netradičních 14 měsíců. Jeho cílem je zintenzivnit prezentaci české kultury, zejména literatury, a připomenout historii i geografickou blízkost ČR. Konání Českého roku kultury je symbolické: v říjnu 2018 jsme oslavili 100 let od vzniku republiky, v listopadu 2019 si připomínáme 30 let od Sametové revoluce.

Německy mluvící publikum díky tomuto projektu přichází do kontaktu s českým uměním, nejen literárním, ale také například filmovým, výtvarným či designovým. Jeho nejdůležitějším programovým bodem bylo hostování Česka na mezinárodním Lipském knižním veletrhu (21. až 24. března 2019), a to po 24 letech. V Lipsku se představilo 55 autorek a autorů z oblasti prózy, poezie, dramatu, komiksu i tvorby pro děti a mládež s více než sedmdesáti překlady do němčiny.

Přípravou Českého roku i veletržní prezentace byla Ministerstvem kultury pověřena Moravská zemská knihovna Brno pod vedením prof. Kubíčka. Jako programový koordinátor jsem spolupracoval s čtrnáctičlennou dramaturgickou radou odborníků, kteří se zabývají českou literaturou a kulturou i její prezentací v zahraničí. Kromě nich pracovali experti na speciální cílové skupiny v odborných pracovních skupinách a radili se se zástupci Literárního kolokvia v Berlíně. O propagaci Českého

Charta 77 Story výstava v Lipsku, foto: Kirsten Nijhof

roku se starají profesionálové z PR agentur z Mnichova a Lipska. Do projektu jsou zapojeny desítky kulturních institucí z České republiky, Německa, Švýcarska a Rakouska – především Česko-německý fond budoucnosti, města Brno a Lipsko, Goethe Institut Praha, Česká centra, zastupitelské úřady ČR v Berlíně (velvyslanectví) a Drážďanech (generální konzulát).

Český rok kultury v Lipsku byl zahájen 11. října 2018 října tiskovou konferencí na knižním veletrhu ve Frankfurtu a o dva dny později na Plese v Opeře Lipsko s mezzosopranistkou Dagmar Peckovou a česko-německou zpěvačkou Debbi. Města Brno a Lipsko vyhlásila ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou a Goethe Institutem v Praze rezidenční pobyty pro pětici spisovatelů z obou zemí, které se realizovaly v loňském roce. Zájem o ni předčil všechna očekávání – do Brna chtělo vyjet na šest desítek autorů, do Lipska více než třicet.

Na sklonku minulého roku byla prezentována česká literatura na festivalu Lipský literární podzim a České centrum Berlín nabídlo v prostorách lipské radnice výstavu k stému jubileu vzniku Československa doplněnou o kolokvium na Univerzitě Lipsko. Saský designový festival GRASSI MESSE přivítal ve spolupráci s Moravskou galerií české designéry a Schaubühne Lindenfels Leipzig připravila filmové večery věnované tvorbě Jiřího Menzela, který loni oslavil osmdesáté narozeniny.

Počátkem roku 2019 se v Lipsku konalo kolokvium věnované tvorbě Bohumila Hrabala a Milana Kundery. Ve městě probíhaly také čtyři výstavy: v Německé národní knihovně prezentace české avantgardní typografie ve spolupráci se SLUB z Drážďan, v galerii KUB přehlídka historie českého komiksu v kooperaci s Českým centrem Mnichov, v Městské knihovně Lipska výstava uměleckých fotografií Karla Cudlína s portréty současných českých spisovatelů a expozice „12 světů“ představující české animátory. Tu doplnil letní literární program pro dětské čtenáře „Kapitáni AHOJ“.

Samotný veletrh byl zaměřen především na prezentaci tvorby nominovaných autorek a autorů. Program byl rozdělen v rámci čtyř veletržních dnů do čtyř hlavních tematických bloků: Literatura ve výjimečné situaci, Generace 89, Vize v čase krize a Literatura zneklidnění. Samostatně byly prezentovány literatura pro děti a mládež, český komiks a současně české drama. V programu veletržního festivalu „Lipsko čte“ bylo sto třicet českých akcí! Na Lipském knižním veletrhu vystupují hostující země pravidelně – přitahuje to pozornost médií, vydavatelů i čtenářů, což umožňuje vybrané zemi výrazně prezentovat vlastní literaturu a kulturu. Motivací je úspěch na německém knižním trhu, který je v odborném světě považován za vstupenku do jiných jazykových oblastí, zejména anglofonní. Česká republika obstála – svědčí o tom nejenom na 2 800 pozitivních ohlasů v evropských médiích, ale také hlasy odborné veřejnosti označující naše hostování za jedno z nejúspěšnějších v novodobé historii Lipského knižního veletrhu!

Během letošního podzimu Český rok kultury v německy mluvících zemích vrcholí. Nabízí literární prezentace s autorkami a autory z Čech nejenom za hranicemi v Lipsku, Frankfurtu n. M., Brémách, Basileji, Curychu, Vídní a Kremži, ale i v Brně a v Praze pod názvem „Echo Lipska“.

Stěžejním podzimním tématem je třicáté výročí změn ve střední a východní Evropě se zaměřením na demokracii a svobodu slova. Od září do 17. listopadu se v Lipsku v Muzeu historie města koná výstava „Charta 77 Story. Kunst und Protestbewegung“. Pražská expozice Národní galerie je doplněna nejen o část zobrazující vliv českého disentu na německou opozici, ale i o rozsáhlý doprovodný program s diskuzemi pamětníků a filmovými projekcemi.

Na letošním mezinárodním Frankfurtském knižním veletrhu jsme připomněli 30. výročí udělení Mírové ceny německých knihkupců Václavu Havlovi výstavou připravenou Knihovnou Václava Havla s architektem a designérem

Martinem Hrdinou. O Havlově odkazu a jeho eseji „Slovo o slovu“ z revolučního roku ve Frankfurtu debatovali ředitel knihovny Michael Žantovský, ředitel Prezidentského centra Borise Jelcina v Jekatěrinburgu Alexander Alexejevič Drozdov a politolog Hans Maier.

Během podzimu se řada českých autorů rozjede po Evropě a bude představovat svou tvorbu: ve Frankfurtu nad Mohanem Radka Denemarková, Viktorie Hanišová a Dora Kaprálová. V Brémách Jaroslav Rudiš, Marek Toman, David Zábranský a experimentální herec a básník Petr Váša. V Basileji Radka Denemarková a Jáchym Topol, v Curychu na festivalu „Curych čte“ Pavel Kohout, Jaroslav Rudiš a Bianca Bellová, která svůj román „Jezero“ v německém překladu představí na Curyšském jezeře na lodi pod vlajkou „Ahoj“.

Listopad bude ve Vídni spojen s prezentací České republiky na knižním veletrhu Buch Wien 19, kde v rámci Echa Lipska proběhnou mj. čtení Michala Ajvaze, Ivy Procházkové, Marka Tomana a Martina Vopěnky. Na české ambasádě ve Vídni bude promítnut česko-slovensko-německý koprodukční film „Orangentage“ podle knižní předlohy Ivy Procházkové „Uzly a pomeranče“. V rakouské metropoli

Echo zakončí 28. listopadu svým autorským čtením Kateřina Tučková.

Hlavní dějiště hostování ČR – saské Lipsko – čekají také zajímavé akce: 8. listopadu hostuje Národní divadlo Brno v Opeře Lipsko s operou Leoše Janáčka „Její pastorkyňa“. Slavnostní představení u příležitosti zakončení Českého roku kultury proběhne ve spolupráci Ministerstva kultury České republiky, Moravské zemské knihovny Brno a partnerských měst Brna a Lipska. Na 12. listopad je připravena prezentace Pražského literárního domu autorů německého jazyka v Literárním domě Lipska. Právě spoluzakladatelka Pražského literárního domu Lenka Reinerová, jako poslední pražská německy píšící spisovatelka, symbolizuje ideu spolupráce německých a českých kulturních institucí. V rámci večera představí ředitel Pražského literárního domu autorů německého jazyka David Stecher jeho činnost, bude promítán film o Lence Reinerové a proběhne debata s rezidentem Jindřichem Mannem, spisovatelem a filmařem z proslulé německé intelektuální a spisovatelské rodiny Mannů.

A co dál? To prozradíme až koncem roku. Sledujte naše sociální sítě či web www.ahojleipzig2019.cz/!

Hostování Národního divadla Brno v Opeře Lipsko s operou Leoše Janáčka *Její pastorkyňa* u příležitosti slavnostního zakončení Českého roku kultury, foto: Thomas Rötting

Druhý ročník projektu mediálního vzdělávání

Používej MoZeK se zaměří na neurovědu

Richard Guniš

Richard.Gunis@mzk.cz

Moravská zemská knihovna navazuje na loňský úspěšný ročník projektu MoZeK, který se věnuje mediálnímu vzdělávání a kritickému myšlení. V loňském roce se autoři projektu zaměřili na problematiku kritického myšlení, tedy dovednosti umožňující člověku rozlišovat fakticky správné a nesprávné informace. V rámci programové řady Používej MoZeK navštívili loni Moravskou zemskou knihovnu Martin Charvát, Stanislav Gálik, Petra Vejvodová, Pavla Holcová nebo Lukáš Hána.

Letos budeme hledat odpovědi na otázku, jak lidský mozek třídí informace a jak zpracovává vsudypřítomný mediální obsah. Zaměříme se na přijímání, vyhodnocování a ukládání informací i na to, jak lidský mozek funguje. Vycházíme z toho, že pokud chceme mozek dobře používat, potřebujeme ho taky dobře znát.

Letošní ročník otevřela 6. listopadu v 18 hodin panelová diskuze v Konferenčním sále MZK. Slova se ujala vedoucí Katedry politologie FSS Masarykovy univerzity Petra Vejvodová, propagátor technologií ve vzdělávání Michal Černý, pedagogové Marek Pernica a Barbora Vacková. Hosté se budou zabývat problematikou toho, jak mediální vzdělávání zprostředkovat ve výuce, jak se proměnilo vzdělávání v kontextu rozvoje digitálních médií a jaké nové výzvy vyvstaly pro pedagogy.

Stejně jako v minulém roce, tak i letos je v rámci přednášek kladen důraz na jejich praktické využití. Příkladem toho bude

přednáška v úterý 19. listopadu s panem Jakubem Pokem a jeho Školou paměti. Pamětovými technikami a tréninkem paměti se pan Pok zabývá již více než dvacet let. Z praktického hlediska bude bezpochyby velmi přínosná také přednáška konaná hned následující den, ve středu 20. listopadu. Přednášejícím bude prof. RNDr. Aleš Stuchlík, DSc., který při své práci vychází z neurovědeckých poznatků a snaží se je interpretovat v širším rámci využitelném pro osobní a profesní rozvoj. Jeho přednáška je pokusem propojit občas poněkud suché akademické poznatky s běžným denním životem a najít praktické využití neurovědy pro lidský život.

Vědecky podložené výsledky nejnovějších výzkumů, předané stručně a srozumitelně naším předním neurologem a současně i primářem na Yaleské univerzitě, MUDr. Martinem Janem Stránským, si můžete vyslechnout v úterý 26. listopadu.

Na kritické myšlení, umění správně se rozhodovat, ale i na argumentační fauly se v pondělí 2. prosince bude soustředit Lukáš Hána, který přednášku doplní praktickým nácvikem dovedností.

I letos budeme úzce spolupracovat se spolkem Zvol si info, který se věnuje mediálnímu vzdělávání na základních a středních školách. Přes zimu se projekt odmlčí a začne opět v jarních měsících s dalšími hosty. Získat více informací o programu a přihlásit se na workshopy je možné na adrese: <https://www.mzk.cz/pouzivej-mozek>.

Brno s Lipskem si řekli AHOJ!

Klára Příbylová

Klara.Pribylova@mzk.cz

Tento podzim Moravská zemská knihovna v Brně ožila novým leskem nejen díky právě skončené rekonstrukci. Život a dění uvnitř knihovny obohatil také program dvouměsíčního festivalu „AHOJ Brno! Echo Lipska“. Právě Moravská zemská knihovna byla pověřena Ministerstvem kultury ČR prezentací české literatury na mezinárodních veletržích, a ohlasy Lipského knižního veletrhu 2019 se od září staly základem festivalu, který začal v září a trvá až do listopadu.

První, co návštěvníci knihovny nemohou v několika patrech budovy minout, je **výstava fotografií „AHOJ Brno! Echo Lipska“** zachycující zásadní momenty veletrhu v Lipsku, kde byla letos hlavní hostující zemí po 24 letech Česká republika. Snímky zachytily atmosféru veletrhu, autorská čtení, debaty, vystoupení a workshopy jednotlivých autorů a autorů na národním i dětském/komiksovém stánku v Lipsku. I vernisáž výstavy v září měla specifickou atmosféru, vystoupil na ní jako speciální host **Petr Váša**, jeden z autorů, který se v Lipsku prezentoval. Expozici představil programový koordinátor prezentace ČR **Martin Krafl** a ředitel Moravské zemské knihovny **prof. Tomáš Kubíček** ji zhodnotil slovy: „*Atmosféra Lipského knižního veletrhu byla jedinečná a strhující. Česká republika jako hlavní hostující země svou prezentací vyvolala nadšení a my nyní chceme alespoň část oné nálady zprostředkovat návštěvníkům naší knihovny a také všem Brňanům.*“

Festival AHOJ Brno! Echo Lipska v MZK nabídl v září také **debatu překladatelů** za účasti **Evy Profousové** a **Ondřeje Cikána**, kterou moderovala literární kritička **Eva Klíčová**. Společně s výstavou lipských fotografií proběhla v galerijních prostorách v přízemí MZK výstava tvorby výtvarnice **Renáty Fučíkové** nazvaná „**R. Fučíková: Nejen Kafka**“. Ilustrátorka je také jednou z 54 českých autorek a autorů, kteří se představili v Lipsku německy mluvícímu publiku. V říjnu pak Renáta Fučíková uváděla komentovanou prohlídku své výstavy a besedovala společně s kurátorem výstavy

Radimem Kopáčem a odborníci na dětskou literaturu **Milenou Šubrtovou**. V listopadu navíc výtvarnice představí brněnskému publiku svou knihu **Historie Čechů v USA**. V samotné MZK se v říjnu v rámci festivalu Echo Lipska uskutečnil literární večer, na kterém spolupracovaly město Brno a nakladatelství **Wieser Verlag** a byla představena antologie z řady Europa Erlesen věnovaná Brnu. Zúčastnili se ho autoři **Beppo Beyerl** a **Thomas Kohlwein**. Rozhovor s nimi vedl literární vědec **Zdeněk Mareček**.

Festival neproběhl jen v prostorách budovy MZK, ale také v samotném městě Brně. V říjnu se propojil s festivalem Faktor K, který nabídl literárně-hudební útvar **Škrábanice** odehrávající se přímo v brněnské Káznici za účasti autorů **Jaromíra Typlta** a **Michala Rataje**. Předzvěstí Echa Lipska byl již tradiční cyklus **Oči Brna**, v jehož rámci se spisovatelka **Kateřina Tučková** vydala po stopách textilních baronů v rámci netradiční procházky Brnem.

O kuřimské kauze v podobě komiksu nazvaného „**Svatá Barbora**“ debatovali na začátku listopadu už opět pod střechou MZK jeho autoři **Vojtěch Mašek** a **Marek Šindelka**. V rámci Echa Lipska také proběhla v pondělí 18. listopadu v Moravské zemské knihovně za přítomnosti režiséra **Ivana Pokorného** a autorky knižní předlohy **Ivy Procházkové** projekce česko-slovensko-německého koprodukčního filmu **Uzly a pomeranče** (Orangentage) spojená s debatou hostů. Touto událostí bylo zakončeno brněnské podzimní ohlédnutí za Lipským knižním veletrhem.

Dagmar Kopřivová – vedoucí Městské knihovny Tišnov

Lenka ŠeffEROVÁ
sefferova@mkkurim.cz

Dagmar Kopřivová pracuje v Městské knihovně Tišnov (okres Brno-venkov). Je trenérkou paměti III. stupně. Žije s manželem v Předklášteří u Tišnova, má dva dospělé syny. Volný čas tráví nejraději na vycházkách se svým psem a věnuje se rukodělné práci. Šije, kreslí, cvičí v Sokole, trénuje psy a čte.

Dáša pochází z obce Sentice na Tišnovsku. Prostředí knihovny zná velmi dobře už od dětství, její maminka pracovala v Pedagogické knihovně na Solniční ulici v Brně. Dáša v letech 1981–1985 absolvovala Střední knihovnickou školu v Brně. Po maturitě nastoupila do archivu Závodů těžkého strojírenství v Brně. Po mateřské dovolené chvíli pracovala ve Zvláštní škole v Předklášteří a poté se v roce 1991 vrátila k práci knihovnice a nastoupila do Městské knihovny Tišnov, tehdy součásti Okresní knihovny Židlochovice. Tišnovská knihovna v té době sídlila v budově tišnovského kina a pracoval zde tříčlenný tým knihovnic, který zajišťoval provoz půjčovny a oddělení pro děti a mládež. V roce 2001 byla Dagmar Kopřivová jmenována vedoucí knihovny. Pod jejím vedením se knihovně daří. Vysoká návštěvnost knihovny, spokojení čtenáři a akce knihovny jako neodmyslitelná součást kulturního života města Tišnov jsou toho důkazem.

V roce 2002 došlo k zániku Okresní knihovny a zřizovatelem knihovny se stalo Město Tišnov. Začala se zvažovat možnost přestěhování knihovny do jiné budovy, protože dosavadní prostory nedostačovaly velikostně ani

technicky. V roce 2005 byla dokončena výstavba nové knihovny v Jamborově domě, kde sídlí

kromě knihovny také Galerie Josefa Jambora a knihkupectví. V roce 2016 se zřizovatelem knihovny stalo Městské kulturní středisko Tišnov. V knihovně nyní pracuje čtyřčlenný tým knihovnic.

Nové prostory otevřely knihovně nové možnosti, především co se týká rozvoje dalších aktivit. Tradičně velmi dobrá spolupráce se školami mohla být ještě prohloubena. Knihovna pracuje s dětmi od mateřských školek až po střední školy. Za rok 2006 knihovna za svoji práci

s dětmi získala ocenění Kamarádka knihovna. Od té doby knihovna nejenže v činnosti nepolevila, ale neustále přichází s novými nápady. Účastní se celostátních projektů – např. Knížka pro prvňáčka (akce je spojena s pasováním na čtenáře), pořádá Noci s Andersenem, loví perly a pro školní třídy nabízí tematické okruhy besed. Od roku 2020 se zapojuje do projektu Bookstart. Originálním počinem je projekt Knihy mého srdce, jehož cílem je představit dětem významné autory dětské literatury. Letošní 16. ročník je věnován Ondřeji Sekorovi. Knihovnice se také zaměřují na aktuální témata, jako je např. bezpečnost dětí

na internetu, mediální gramotnost, informační a čtenářská gramotnost.

Se stejným nasazením se věnují práci s dospělými čtenáři, zejména se seniory. Od roku 2005 běží projekt Salonky – hlavní myšlenkou tohoto projektu je podpora duševního rozvoje seniorů. Záběr Salonků je široký – od praktických dílen, přes besedy, přednášky až po exkurze či celodenní výlety. Salonky stály též při vzniku dalších projektů pro seniory, jako např. trénování paměti, Univerzita volného času, Virtuální univerzita 3. věku, nejrůznější besedy, výstavy a semináře.

Městská knihovna Tišnov dlouhodobě nabízí ve svém programu přednášky pro všechny věkové kategorie návštěvníků, praktické i vzdělávací semináře zaměřené na rozmanitá témata z rozličných oborů lidské činnosti. V letech 2017 a 2018 nabídla svým klientům sérii přednášek v rámci „Roku zdraví“ a „Roku s prožitkem a expresivní terapií“. V letošním roce pokračuje knihovna navazujícím konceptem přednášek a workshopů s názvem „Smyslůplný rok 2019“. Podrobnější informace o dění v tišnovské knihovně najdete na webových stránkách <https://www.mktisnov.cz/>.

Listopad s Pavlem Švandou

Pavel Švanda

Listopadové Oči Brna (5.11. – 7.12.) představují Pavla Švandu, který byl v Brně činný jako spisovatel a publicista od 60. let minulého století a od 90. let též jako pedagog JAMU. V instalacích v přízemí Moravské zemské knihovny jsou k vidění ukázky ze Švandovy tvorby a z ohlasů na ni. Pro účely tohoto pravidelného cyklu autor sám shrnul svůj život v následujících řádcích.

Pavel Švanda (nar. 1936 ve Znojmě) rodovými kořeny patří do Borové u Poličky a okolí. Na podzim 1938 po „Mnichově“ se rodina vystěhovala ze Znojma do Brna. Vzpomínky rodičů a prarodičů na nucenou ztrátu domova, zážitky z války a v letech stalinismu tvořily obzor dětství a dospívání. Pavel Švanda maturoval v roce 1954 na tehdejší vyšší střední škole na tř. Kpt. Jaroše v Brně. Studoval dějiny umění na FF MU, ale kunsthistorik se z něj nestal. V 60. letech se profiloval jako filmový kritik a v letech 1969–70 pracoval v redakci Hosta do domu. Od léta 1971 do jara 1990 se živil jako pomocný dělník, závozník, skladník, dispečer, dopravák. O této epizodě Švanda říká, že mu způsob obživy rukama byl zčásti nucen, protože jinak ho nikdo nechtěl zaměstnat. Ale

dodává, že částečně si zvolil svůj úděl sám, aby nebyl vydíratelný StB. Zkušenost dělnické práce by nerad ve svém životě postrádal, i když podotýká, že devatenáct let bylo možná trochu moc, deset let by bylo taky stačilo. Po roce 1990 působil v redakcích Akordu a Lidové demokracie a v letech 1994–2014 přednášel na divadelní fakultě JAMU (1994 habilitace, 2001 profesura).

Literárně činný byl Pavel Švanda od poloviny 50. let 20. století spolu s přáteli ze skupiny „Šestatřicátníků“, později publikoval v časopisu Tvář a v Hostu do domu, Filmu a době, Rovnosti, za „normalizace“ v samizdatu (Texty přátel, Enato, Moravská čítanka, Kde domov můj, Obsah) a působil při bytových čteních. Od roku 1990 publikoval např. v Lidových

novinách, Rovnosti, Proglasu, Revue Politice, Kontextech, Lidové demokracii, Katolickém týdeníku, vydával v CDK a zejména v nakladatelství Atlantis. Spolupracuje s ČRo, především s brněnskou redakcí. Jeho zkušenosti jej přivedly ke katolickému křesťanství, prožívanému v živých problémech, jak je kladla životní praxe. Je ženatý déle než šedesát let (PhDr. Blanka Švandová), obdařený syny, vnuky i pravnukem. Otázky, jež mu kladla relativně pestrá doba, jej přiměly používat poměrně široký rejstřík

literárních žánrů od poezie, prózy, eseje až ke kritice a politické publicistice. Ke skupinovému literárnímu životu nikdy příliš netíhl, ale byl členem Obce spisovatelů a sdružení Sursum a je členem Sdružení Q. Časem získal i některá veřejná ocenění: Cena literárního fondu – 1995, Cena křepelek za spolupráci s ČRo a stanicí Vltava – 1997, Cena města Brna – za celoživotní literární činnost – 2001, Cena Jana Skácela za poezii – 2002, Cena Evropského fejetonu – 2002.

Informační bezpečnost žáků základních škol

Edita Vaníčková Makosová
vanickova@nmpk.cz

KOVÁŘOVÁ, Pavla. *Informační bezpečnost žáků základních škol: lekce v knihovnách*. Vydání první. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019. 261 stran. *Opera Facultatis philosophicae Universitatis Masarykianae = Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity*, 489. ISBN 978-80-210-9270-9.

Důležitost role knihoven v procesu informačního vzdělávání již diskutovat nemusíme. Je zmiňována v koncepčních dokumentech rozvoje knihoven i ve strategických dokumentech oblasti vzdělávání. Tuto roli potvrzují knihovny svými aktivitami v každodenní praxi. Jinou otázkou však je, jak si knihovnice a knihovníci troufají i na téma ve společnosti poměrně nové, ještě ne zcela ukotvené a stále se měnící. Tím tématem je vzdělávání v oblasti informační bezpečnosti.

Disertační práce Pavly Kovářové rozpracovává problematiku informační bezpečnosti

děť, přesněji žáků základních škol, a přináší mnoho důležitých poznatků, které v rámci šestiletého zkoumání získala. Ať už jde o mapování současných aktivit knihoven v oblasti informačního vzdělávání či testování znalostí jak učících knihovníků, tak studentů knihovnictví na KISKu Masarykovy univerzity v Brně.

Publikace *Informační bezpečnost žáků základních škol: lekce v knihovnách* vy-

daná letos v nakladatelství MUNI Press, těží právě z disertační práce Pavly Kovářové. Ta ze zjištěných údajů o úrovni nejen znalostí ale i motivace knihovníků došla k závěru, že

to, co brzdí větší zapojení témat informační bezpečnosti do neformálního vzdělávání poskytovaného knihovnami, je mimo jiné pocítovaný nedostatek metodických materiálů. A proto publikace nejenže přináší ve své první části teoretické představení problematiky informační bezpečnosti, konkrétně oblasti jako rizika, hrozby a bezpečnostní opatření, ale větší část obsahu věnuje již konkrétní, ucelené koncepci vzdělávání žáků základních škol.

Autorce se tak podařil nebývalý počín, neboť v kapitole tři vytvořila tolik žádanou a v podstatě absentující metodiku pro přípravu a realizaci lekcí pro základní školy. Z vlastní zkušenosti vím, jak jsou lekce informační bezpečnosti žádané pedagogy základních škol, kteří jsou nuceni se tématům věnovat, a tak rádi přivítají možnost s žáky absolvovat lekci v knihovně. V podobě publikace Pavly Kovářové tak učící knihovníci dostali do ruky kompletní, praktický návod na sérii lekcí. Autorka téma rozdělila do devíti oblastí, které se zabývají od primárního uvědomění si existence digitálního světa, přes otázky osobní bezpečnosti dětí až po téma etického zacházení s digitálním obsahem.

Lekce jsou rozvrženy tak, že žáci každý rok počínaje první třídou prochází jedním z témat. Autorka řadí lekce s cítem pro rozdílné zacházení s internetem v různých obdobích rozvoje osobnosti dítěte. Proto např. téma bezpečnosti osobních informací zpracovala do lekce s názvem Kdo je za monitorem a určila jej již pro 4. třídu základní školy tedy do věku 9–10 let dítěte, kdy dětský uživatel nejčastěji přichází do prvního kontaktu

s různými formami online komunikace a kdy je zároveň nejohroženější skupinou riziky, která mohou vést k velké psychické a také fyzické újmě.

Každá z navržených lekcí obsahuje nejen základní náležitosti, jako je anotace, cílová skupina, potřebné materiální vybavení či výukové cíle lekce. Obzvláště jsem přivítala rozpracování obsahu lekce v návaznosti na národní systém inspekčního hodnocení vzdělávací soustavy NIQUES, které dobře formuluje standardy gramotností či shrnutí obsahu lekce do základních postupů třífázového procesu učení E-U-R.

Realizace navržených lekcí byla součástí akčního výzkumu, který měl podobu kvalitativního pozorování i kvantitativního zjišťování spokojenosti žáků s lekcemi. Výstupy tohoto výzkumu byly také zařazeny do textu publikace a nabízejí tak leckdy zajímavé podněty k reflexi. Pro mě nejzajímavějším faktem bylo převážně neutrální nebo negativní hodnocení žáků lekce věnující se autorskému zákonu na internetu. Myslím, že by bylo zajímavé zjistit, jaké důvody žáky k takovému hodnocení vedly. Zda to byl fakt, že v tomto věku si jen málo dokáží sami sebe představit jako budoucí producenty informačního obsahu, na který se ochrana autorského zákona vztahuje, nebo zda jen kopírují úzus společnosti, který nelegální chování na internetu většinou nepovažuje za ohrožení.

Jsem přesvědčena, že monografie Informační bezpečnost žáků základních škol Pavly Kovářové se stane základní literaturou pro každého učícího knihovníka.

Bude vás zajímat, že...

... nakladatelství Práh připravilo exkluzivní vydání knihy J. A. Komenského **Labyrint světa a ráj srdce s ilustracemi Miroslava Huptycha**. V knize je 54 dvoustran ilustrací ve velkém formátu 298 × 374 mm. Taktéž na dvoustranách je původní text z roku 1623 a text upravený do současné češtiny ...

Knihovnický zákon 1919 a Brno

Jaromír Kubíček

Kubicek.jaromir@gmail.com

Přijetím knihovnického zákona revolučním Národním shromážděním 22. července 1919 bylo uloženo každé obci zřídit veřejnou knihovnu. Zákonem stanovený příspěvek pro obce ve výši 30 hal. až 1 Kč na jednoho obyvatele ovšem nedostačoval ani na průběžný nákup nové literatury, natož na vytvoření potřebného základu knihovního fondu. V některých obcích zřídily obce vlastní knihovnu již před vydáním zákona, ve valné většině obcí ovšem veřejné knihovny zřizovaly různé spolky, z nich ponejvíce místní odbory národní jednoty dávaly své knihy od roku 1919 za základ nové obecní knihovně.

Národní jednoty vznikaly v osmdesátých letech 19. století, aby bránily české obyvatelstvo v národnostně smíšených regionech proti národnostnímu tlaku Němců vůči českému obyvatelstvu. Stanovy národních jednot měly v programu činnosti, které měly povznést národní vědomí osvětovou prací a také usilovaly

o podporu rolnictví, řemesel i obchodu. Osvětová práce obranných jednot spočívala v pořádání přednášek nebo výstav, ve vydávání spisů a v zakládání knihoven a čítáren; postupně se práce s knihou stala hlavní v působení národních jednot.

V Brně první veřejnou knihovnu založil ženský vzdělávací spolek *Vesna*, ustavený v roce 1870. *Vesna* organizovala přednášky a jejich výtěžek vedl v roce 1886 k otevření známé a úspěšné První české pokračovací školy dívčí. V roce 1890 pak ve své nové školní budově na Údolní ulici č. 12 otevřela veřejnou knihovnu pro ženské čtenářky. Když byl 7. června 1891 zvolen nový ústřední výbor Národní jednoty pro jihovýchodní Moravu, otevření veřejné knihovny v Brně si dal za svou prioritu. S *Vesnou* jej pojily osobní vazby, neboť starostou jednoty byl Josef Koudela a starostkou *Vesny* Adéla Koudelová, rovněž ředitel dívčí školy

Centrum českého života v Brně bylo v Besedním domě, kde byly i knihovny Národní jednoty, Českého čtenářského spolku a spolku studentů Zora, foto: MZK

František Mareš byl současně jednatelem Národní jednoty a tak byla snadná vzájemná dohoda o spojení knihoven obou spolků. V září 1891 došlo k podepsání dohody, podle které byla knihovna Vesny dána do správy jednoty s podmínkou, že zůstane vždy jejím majetkem a její členky si mohou vypůjčovat knihy jako dříve bezplatně a při půjčování budou v knihovně vypomáhat.

Ke slavnostnímu otevření *České veřejné knihovny pro lid* v Brně došlo 8. listopadu 1891 v Besedním domě. Podle výpůjčního řádu byla knihovna veřejně přístupná všem s výjimkou mládeže, která byla odkazována na školní knihovny. Čtenář musel složit zálohu 50 kr na jednu knihu, za dvě knihy 1 zl a mohl si po registraci zapůjčit nejvýš dvě knihy najednou. Půjčovní doba byla ve čtvrtek a v sobotu večer a v neděli dopoledne. Knihovníkem byl Vincenc Vávra, kterému při půjčování vypomáhaly jak členky Vesny, tak členové jednoty. Knihovna začínala při otevření s 1 816 svazky (z toho 1 157 bylo od Vesny) a rychle rostla, zejména dary. Ke konci roku 1894 již bylo v knihovně 3 067 svazků a za tři roky zapůjčila 23 491 sv. Za další tři roky již měla 5 088 sv. a ročně zapůjčila více než deset tisíc knih 1 566 čtenářům (v roce 1897 se přihlásilo 321 nových). V prosinci 1896 podala jednota žádost o zřízení veřejné čítárny k doplnění činnosti veřejné knihovny pro lid. Slibný rozvoj knihovny se však zastavil, když knihovník Vincenc Vávra odešel koncem devadesátých let učit mimo Brno a Česká veřejná knihovna pro lid v Brně byla předána v roce 1900 ústředním výborem do správy místního odboru pro I. okres brněnský Národní jednoty.

Knihovně se přestalo dařit a její finanční dluh v roce 1905 dosáhl částky 2 000 korun. V té době mělo české Brno na 40 000 příslušníků, ale na pořádnou veřejnou knihovnu a čítárnu se nezmohlo. Jednou z příčin byla slabá národní uvědomělost, když hospodářsky byli obyvatelé města závislí na Němcích. Od ultraněmecké brněnské radnice nemohly očekávat české spolky podporu a jediným pravidelným příjmem jednoty byla zemská subvence v obnosu 600 K, která ovšem nestačila ani

na krytí běžných výloh, když jen nájemné knihovny a čítárny bylo 1 300 K a knihovna se neobešla bez osvětlení, topení, vazby knih, nákupu noviniek a předplatného na časopisy

Na 30. dubna 1905 svolala Národní rada moravská s ústředním výborem Národní jednoty pro jihozápadní Moravu zástupce poslaneckých klubů, korporací a spolků, kteří se zavázali na činnost knihovny a čítárny pravidelně přispívat. Byl ustaven výbor za vedení nového starosty Národní jednoty Jana Máši, který byl funkcionářem českého odboru Zemědělské rady moravské. Starosta svými kontakty dbal na to, aby aktivity v získávání financí nepolevily. Apeloval na donátory a dosáhl toho, že veřejná knihovna a čítárna mohla nakupovat novou literaturu a stala se opět důstojnou reprezentantkou kulturní vyspělosti českého Brna. Reorganizace a sanace knihovny z roku 1905 uspěla a knihovna se opět úspěšně rozvíjela až do roku 1918. Po vzniku republiky byla přejmenována na *Ústřední lidovou knihovnu* a vzhledem k rozsahu více než 10 000 svazků byla přenesena z Besedního domu do větších prostor v Kounicově paláci s vchodem z Brandlovly ulice.

Paragraf 4 knihovnického zákona nařizoval obcím s více než 400 obyvateli zřídit veřejnou knihovnu pokud možno ihned, nejpozději do konce roku 1920. Tomu však v Brně správa obce nevyhověla. Příčinou bylo předávání radnice z německých do českých rukou prostřednictvím vládního komisaře. Začala úřadovat nová obecní správa, pro kterou bylo nejdůležitější zajistit zásobování města potravinami, omezit sociální nepokoje a najít ubytování pro nové státní úřady a instituce, které ve městě nacházely umístění. Zákonem ze dne 16. dubna 1919 bylo k Brnu připojeno 22 samostatných okolních obcí a správa Velkého Brna v prvních dvou letech nového státu byla velmi náročná.

Až koncem roku 1920 obec ustavila knihovní radu za vedení Žofie Zvěřinové, ředitelky obchodní školy. Knihovní rada vypsala konkurs na knihovníka, který nastoupil od 1. února 1921, aby knihovnu založil a řídil. Stal se jím Jiří Mahen (vl. jm. Antonín Vančura, 1882–1939) a to již ve

zralém věku téměř čtyřiceti let, kdy měl za sebou bohatou básnickou, dramatickou, spisovatelskou, žurnalistickou a ichtyologickou činnost, a v těchto aktivitách při svém knihovnictví úspěšně pokračoval. Přitom knihovnictví se věnoval s plným elánem. Jiří Mahen se rozhodl v souladu s knihovnickou radou otevřít *Veřejnou knihovnu města Brna* až po zpracování nejméně 10 000 knih. Základem mu byla vedle Ústřední lidové knihovny Národní jednoty také knihovna spolku Zora. Tu založili studenti české techniky již v roce 1867. Po otevření Besedního domu získal spolek Zora pro svou činnost trvalé umístění v místnosti ve 2. poschodí budovy a zařadil se mezi řadu kulturních organizací, které z Besedního domu vytvářely centrum českého života města. Již v květnu 1920 však spolek Zora oznámil likvidaci a knihovna o rozsahu 2 768 svazků čekala na Mahena, který ji převzal, a tak kromě knihovny Národní jednoty se stala jedinou ze všech spolkových knihoven, které se staly základem nové knihovny města. Mahenovy názory o spolkových knihovnách byly totiž kritické. Jiří Mahen v *Knížce o čtení praktickém* (Brno 1924) odmítal nedokonalost spolkových knihoven, kterým podle něj nešlo o výchovu a vzdělávání čtenářů a skladbou knih neodpovídaly potřebám nové doby. U spolku Zora však oceňoval výběr knih, který pro potřebu studentů měl být na slušné úrovni.

Více než rok trvalo, než Jiří Mahen s jedním pomocníkem připravili knihy z obou převzatých knihoven doplněné o nové nákupy a *Veřejná knihovna města Brna* mohla být 20. listopadu 1922 v přidělených dvou místnostech v přízemí školy na Veveří ulici č. 26 otevřena. Nabízela novým čtenářům výběr k zapůjčení z 13 228 knih. Čítárnu měla knihovna dislokovanou v měšťanské škole na Křenové ulici, bylo v ní vyloženo 131 časopisů. V roce 1922 vedle ústředí měla knihovna ještě 14 poboček ve městě, které již dříve působily jako samostatné knihovny v obcích, které se staly součástí Velkého Brna a byly nadále vedeny dobrovolníky.

Činnost knihovny se úspěšně rozvíjela. Po dvou letech měla ústřední knihovna 18 poboček

29 011 svazků (z toho naučné literatury jen 4 184 sv. = 14 %), z toho 16 641 svazků bylo v ústředí. V číselně bylo vykládáno 213 titulů novin a časopisů. Čtenářů v roce 1924 bylo 2 750, uskutečnili 44 703 návštěv a vypůjčili si 103 868 knih (z toho beletrie 90 412, dětské literatury 6 348 sv., časopisů 1 088 sv. a naučné literatury 6 020 sv.). Ústřední knihovna včetně dislokované čítárny byla otevřena 49 týdnů v roce, každý týden po 62 hodin a to vše zajišťoval personál o čtyřech osobách.

Jiří Mahen chápal sociální poslání knihovnického zákona v tom, že neomezil své působení jen na *Veřejnou knihovnu města Brna*, ale snažil se o rozvoj i dalších knihoven ve městě. O činnosti takových knihoven ve městě si Mahen zjišťoval data průzkumy v roce 1922, které ještě aktualizoval v roce 1924. V té době nebylo ještě součástí Veřejné knihovny šest knihoven v městských částech (jako Masarykova knihovna v Žabovřeskách s 1 200 sv., Veřejná knihovna v Židenicích s 3 090 sv. a další, v nichž bylo celkem 6 520 sv.) a které plnily funkci obecní knihovny; k jejich připojení došlo později. V městských částech nadále působily spolkové knihovny. Šlo o čtyři odbory Národní jednoty, které měly svých 5 870 sv. umístěné v hostincích, 18 sokolských jednot mělo ve svých knihovnách celkem 11 422 svazky, v Orlovnách bylo na 4 000 svazků, Dělnická akademie měla 2 010 sv., Vesna si svou knihovnu s 1 415 svazky nadále provozovala sama a nejsilnějším spolkem byl v Brně Český čtenářský spolek se sídlem v Besedním domě, který měl v té době 8 590 sv. a působil až do zákazu spolků v roce 1950. Jiří Mahen prostřednictvím ústřední knihovnické rady města zjišťoval stav knihoven v dalších spolkách a ústavech, jejich dostupnost byla ovšem jen pro příslušníky organizací, které je zřizovaly. Největší brněnskou knihovnu, Zemskou a univerzitní knihovnu s téměř dvěma sty tisíci svazky, řadil Jiří Mahen mezi vědecké a do systému veřejných knihoven ji nezahrnul. Podle Mahena by na rozvoj celého systému veřejných knihoven v Brně nebylo třeba ani tak moc peněz, ale bylo skutečností, že nadále poskytovala obec finanční prostředky jen své knihovně.

Vybrané knihovny Skotska – Edinburgh, Glasgow

Daniel Bechný

bechny.daniel@svkpk.cz

V rámci studijní cesty pořádané Sdružením knihoven ČR jsme letos během pěti dnů navštívili sedm knihoven a tři instituce, které svou činností spadají do knihovnické nebo literární oblasti.

Hned po příletu do Edinburghu jsme se vypravili do **Fountainbridge Library** postavené v letech 1937–1940 na místě již nevyhovující původní knihovny. Stávající budova se od svého otevření příliš nezměnila a silně omezený a klesající rozpočet tento stav v blízké době nezmění. Fountainbridge Library patří do sítě 28 městských knihoven v rámci Edinburgh City Libraries and Information Services a již z webových stránek je patrná jejich silná integrace do samosprávy města.¹ Rostoucí zaměření na komunitní potřeby, ale i na digitální služby je patrné jak v této pobočce, tak i v Central Library nebo Drumbrae Library Hub. Pro všechny knihovny v síti platí stejná pravidla při registraci, půjčování, vracení a využívání dalších služeb nebo projektů.² Vedle papírových knih se čtenář pomocí vzdáleného přístupu připojí k poměrně pestré nabídce elektronických zdrojů. K nim patří eBooky nebo audioknihy, které edinburská síť nabízí pro všechny platformy elektronických zařízení díky službě Library2go.³ Zatímco Fountainbridge Library je klasickou knihovnou, v případě Drumbrae Library Hub se jedná o nedávno vybudovanou pobočku, která vznikala již s důrazem na reflexi nových potřeb společnosti. Mezi ně patří i snižování negativních dopadů společenských

změn na obyvatele města. Hub se zaměřuje na práci s lokální komunitou, zejména mládeží. Ta přijala knihovnu za centrum setkávání a stává se pro ně azylem plným her, lektorských programů a mimochodem i knih. Zdejší pracovníci, ne nutně knihovníci, pak provází na cestě vyhláškami územní samosprávy všechny občany, kteří mohou přímo na místě uhradit i některé nutné úřední poplatky. Aktivní zapojení pobočky při snižování negativních společenských jevů s sebou přináší problémy s některými klienty, ale mladý kolektiv si s nimi dokázal zatím poradit s nevídaným nadhledem. V rámci komunitních služeb se momentálně šest poboček rozhodlo jít ještě dále, když pomáhají všem klientům, kteří prodělali rakovinu nebo aktuálně prochází některou z léčebných fází. Povedlo se to díky zapojení do projektu Macmillan Cancer Support in libraries.⁴ Centrální knihovna se navíc zapojila do sítě Scottish coworking network⁵ a podporuje tak své uživatele v pracovní kariéře při rozjíždění start-upů, nabídkou pracovního prostoru pro freelancery apod.

Zcela odlišným typem knihovny je **National Library of Scotland (NLS)**⁶ ležící přímo naproti Centrální knihovně. Ačkoliv je od roku 1710 knihovnou s právem povinného výtisku na všechny publikace vydané na území Spojeného království, knihovnou národní se stává až v roce 1925.⁷ Do té doby se jednalo o Knihovnu právnické fakulty otevřenou roku 1680. Nedostatek

1 Informace o pobočkách městské knihovny najdete na oficiálním rozcestníku města Edinburghu: <http://www.edinburgh.gov.uk/>

2 Jedním z projektů je i Bookbug, jehož obdobou je český Bookstart: <http://www.scottishbooktrust.com/bookbug>

3 Digitální obsah přístupný vzdáleně je dostupný z jednoho rozcestníku: <https://yourlibrary.edinburgh.gov.uk/web/arena/home>

4 Nadací založil Douglas Macmillan (1884–1969) v roce 1911 a dnes je největší charitativní organizací ve Velké Británii: http://www.edinburgh.gov.uk/info/20155/volunteer/1486/macmillan_cancer_support_in_libraries

5 Jedná o jeden z národních projektů organizace The Scottish Library and Information Council, o níž si povíme dále v textu. Viz <https://www.scottishcoworking.org/edinburgh-central-library>

6 <https://www.nls.uk/>

7 Zákon o National Library of Scotland: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/73/enacted>

Rekonstrukce přízemí zcela proměnila charakter Knihovny Univerzity v Glasgowě

místa v depozitáři vyřešila až přestavba budovy, která, s válečnou přestávkou, trvala od roku 1938 do roku 1956. V roce 1970 se ukázalo, že kapacity jsou plně opět a bylo nutné přistávkět další budovu s plochou 19 tisíc m², kterou jsme již nenavštívili.⁸ Stejně tak se nedostalo ani na pobočku Kelvin Hall v Glasgowě, kde je možné interaktivně pracovat s digitálními sbírkami.⁹ V reálném prostředí hlavní budovy v Edinburghu máte pocit, že jste pod zastřešenou částí ulice, která vás vítá příjemnou kavárnou a distingovanou prodejnou suvenýrů, zejména knihovnických. Samozřejmostí je informační a registrační pult. Po bezplatné registraci lze využívat všechny služby zdarma s výjimkou pořizování kopií nebo skenů.¹⁰ Nově je část vestibulu věnována stálé expozici s přehlednou historií NLS. Tam se dozvíte, že knihovna má ve fondu 14 miliónů knih a rukopisů¹¹, 2 milióny map a atlasů, 300 tisíc hudebnin, 32 tisíc filmů, 25 tisíc novinových titulů a každý týden přibývá kolem 6 tisíc dokumentů. Zaměření na digitální

sbírký, služby i samotnou prezentaci knihovny je markantní na přehledné webové stránce.¹²

V Glasgowě jsme se vypravili do **The Mitchell Library**¹³, která se, podobně jako městské knihovny v Edinburghu, stala centrálním informačním bodem městské samosprávy a jednou z veřejných služeb charitativní organizace GlasgowLife.¹⁴ Vedle obvyklých knihovnických služeb nebo bohatého archivu¹⁵ je nutné zmínit projekty Business & Intellectual Property Centre a Codeworks. První z nich podporuje podnikatele nebo inovátory od prvotního záměru až po finální uskutečnění jejich bussinesového plánu a využívá přitom dostupné elektronické zdroje, k nimž má v katalogu knihovny přístup každý registrovaný uživatel.¹⁶ V případě akreditovaného projektu Codeworks se klient knihovny může naučit ovládat digitální dovednosti, které mu zlepší dosa-
vadní profesní život, nebo mu stávající kariéru může zcela změnit.¹⁷

Institute **The Chartered Institute of Library and Information Professionals in Scotland** (CILIPS) byla založena v roce 1908 a má v současnosti ve Skotsku asi 1 200 členů. Zabývá se vzděláváním knihovníků, pořádá celorepublikové kampaně a pomáhá s advokací knihoven. Je například tvůrcem online nástroje, s jehož pomocí lze prověřit své silné a slabé stránky a zvolit směřování své kariéry v knihovně.¹⁸

Organizace **The Scottish Library and Information Council** (SLIC) byla založena v roce 1991 jako poradní orgán vlády pro knihovny a informatiku. V současnosti je jejím členem 540 knihoven, které čerpají podpůrné služby a výukové programy, některé dotační tituly nebo se účastní

8 Ve dvou fázích, v letech 1989 a 1995, tak vznikla nová budova: <http://www.edinburgharchitecture.co.uk/national-library-of-scotland>

9 <https://www.nls.uk/using-the-library/kelvin-hall>

10 Všechny vybrané peníze zůstávají knihovně. Blíže zde: <https://www.nls.uk/using-the-library/copying-services>

11 Nejstarší z nich pochází z 5. století.

12 Inspirojící pro čtenáře je například Edukační zóna: <https://www.nls.uk/learning-zone>

13 Pojmenované po Stephenu Mitchellovi (1789–1874), bohatém obchodníkovi s tabákem, který městu zanechal značný odkaz.

14 Organizace má pod sebou vedle 33 poboček městské knihovny ještě muzea a galerie a pokrývá sportovní i komunitní výtahy ve městě: <https://www.glasgowlife.org.uk/>

15 Pro představu je možné nahlédnout do virtuální kolekce zde: <http://www.mitchelllibrary.org/virtualmitchell/index.php>

16 Viz <https://www.glasgowlife.org.uk/libraries/business-and-intellectual-property-centre-glasgow/business-resources/#cobra-complete-business-reference-adviser-3>

17 Viz <https://www.glasgowlife.org.uk/libraries/codeworks>

18 Viz <https://www.cilips.org.uk/>, respektive <https://www.cilip.org.uk/page/PSB>

V Drumbrae Library Hub knihy mají, ale návštěvníci více ocení dostupné hry, informace o nové městské vyhlášce nebo jen možnost zde zůstat po škole

vyročních konferencí. SLIC se zabývá dlouhodobě advokací knihoven u důležitých stakeholderů, seznamuje knihovny s inovacemi v oboru, zajišťuje standardy, které zlepšují služby knihoven, hledá nová partnerství v blízkých odvětvích, řídí dotační programy nebo tvoří strategické koncepce pro knihovny.¹⁹

Knihovna University v Glasgowu²⁰ je impozantní, dvanáctipatrová budova v brutalistním slohu.²¹ U vstupu nás přivítala ochranka a bezpečnostní brány, které slouží zároveň jako detekční brány. Vše dopadlo dobře a my se vydali dál do renovovaných²² prostor určených ke studiu i relaxaci nebo občerstvení. Kolem 3 000 míst pro studium je rozděleno na zóny, které jsou samoobslužné. O chod knihovny se stará dvacet²³ kni-

hovníků a ve službách jim pomáhají dobrovolně i samotní studenti. Počátek budování fondu je možné spojit se založením univerzity v roce 1451. Aktuálně knihovna disponuje několika cennými sbírkami, které jsou ve velké míře volně přístupné badatelům k prezenčnímu studiu. My jsme byli zavedeni do sbírky věnované Rusku a východní Evropě. Ta obsahuje nyní kolem 80 tisíc dokumentů a s jejím budováním začala knihovna v roce 1948. Akademické práce svých studentů shromažďuje univerzita v repozitáři Enlighten.²⁴

Na všechny knihovny nebo organizace, které jsme v Edinburghu a Glasgow navštívili, se zde nedostalo.²⁵ Asi nejmarkantnějším pocitem, který jsme si odnesli z městských knihoven, je přesun pozornosti na potřeby obyvatel města obstat ve stále složitějším a hlavně rychle se měnícím světě, který vyžaduje neustálé sebevzdělávání.

¹⁹ Viz podrobněji zde: <https://scottishlibraries.org/>

²⁰ <https://www.gla.ac.uk/myglasgow/library/>

²¹ Budova navržena Williamem Whitfieldem byla dokončena v roce 1968.

²² Poslední renovace v roce 2016 zcela změnila ráz přízemí a vytvořila tak multifunkční otevřený prostor. Během rekonstrukce došlo i na výřezy ve zdivu, jimiž nyní proudí dovnitř budovy světlo.

²³ Na univerzitě, kde studuje kolem 28 tisíc studentů, pracuje kolem 8 tisíc zaměstnanců. K provozu knihovny je proto nutné přidat i zaměstnance údržby, oddělení IT atd.

²⁴ Konkrétně v repozitáři Theses: <http://theses.gla.ac.uk/>

²⁵ Více bude možné se dozvědět v Ročence SDRUK za rok 2019: www.sdruk.cz

Exkurze po italských knihovnách

Vojtěch Hamerský

vojtech.hamersky@seznam.cz

Itálie. Země proslulá tradiční zmrzlinou, chutnými těstovinami, mořskými plody či bezprostředností tamních lidí. Tohle vše může být spouště čtenářům již známé například z dovolené. Prostředí italských knihoven však tolik prozkoumané být nemusí. Příležitost se naskytla díky Kabinetu informačních studií a knihovnictví filozofické fakulty Masarykovy univerzity a předmětu Exkurze do knihoven. Během třídní exkurze od 15. do 17. dubna na mě čekaly knihovny v Benátkách, Bologni a Padově. Těch bylo v konečném součtu šest a přesto, že by se slušelo napsat o všech úplně stejnou měrou, dovolím si věnovat prostor spíše těm, které upoutaly moji pozornost více.

Benátky

První benátskou knihovnou byla **Biblioteca Area Umanistica**. Vchod je napojen na úzkou postranní uličku, a jestliže nejste místní, s největší pravděpodobností může ujít pozornosti jednoho čtenáře-turisty. Knihovna svojí estetickou stránkou i vybavením působí spíše omšelým dojmem a jedinou opravdovou kuriozitou je to, že navzdory všem podmínkám se část knihovny nalézá zhruba dva metry pod úrovní mořské hladiny.

Biblioteca Area Umanistica

- Jedna ze šesti knihoven patřící do tzv. Sistema Bibliotecario di Ateneo, celoměstského univerzitního knihovního systému.
- Její fond činí více než 380 000 svazků.
- Více než 65 % knižního fondu je k dispozici prostřednictvím volného výběru.
- Knihovna má ve vlastnictví více než 1 400 vzácných tisků, z toho zhruba 40 pochází ze 16. století.

Druhá navštívená knihovna, jež je součástí muzea a galerie **Peggy Guggenheim Collection**,

sestává z jedné místnosti plné knih. Přístup do ní však není obvykle povolen a veškeré požadavky na knihovnické služby z velké části probíhají zejména s pomocí e-mailové komunikace.

Boloňa

Boloňa nabídla překvapení. A hned dvě. Prvním z nich byla **Biblioteca italiana delle donne**, která je minimálně z našeho úhlu pohledu unikátní. Jedná se totiž o knihovnu, která se specializuje na feministickou literaturu, postavení žen ve společnosti a na pořádání podobně laděných akcí. Samozřejmě mimo to nabízejí i vzdělávací programy pro místní děti a mládež či půjčování současné literatury (bez problémů i mužům, nebojte). Tamní knihovnice vysvětlovala důležitost, jakou tato knihovna v současné době ve společnosti hraje. Například v kontextu projednávání vlády o separátních kanálech čistě pro muže a o dalších naopak pouze pro ženy.

Biblioteca italiana delle donne

- Fond knihovny obsahuje více než 40 000 svazků.
- Fond obsahuje i tištěné dokumenty jako například plakáty či fotografie.
- Knihovna disponuje i speciálními fondy obsahující zejména dary feministek a feministických hnutí.
- V knihovně se také nalézá speciální fond, který je zaměřen čistě na literaturu pro děti a mládež a obsahuje více než 4 000 nejen v italštině, ale i v mnoha dalších jazycích jako čínština, španělština či arabština.

Biblioteca dell'Archiginnasio pak nabídla pohled do zákulisí knihovny zpřístupňující fondy historické literatury, manuskriptů, kreseb, inkunábulí a dalších dokumentů. Jde tedy spíše

Fond feministické literatury v Biblioteca italiana

o vědeckou knihovnu s velkým počtem studijních míst. Uživatelé knihovny jsou v tomto ohledu zejména akademičtí pracovníci, studenti či milovníci historie.

Druhé překvapení mne čekalo při návštěvě boloňské univerzitní knihovny. **Biblioteca Universitaria di Bologna** disponuje nejen širokým výběrem naučné literatury či současné beletrie, ale v dalších svých prostorách uchovává i původní papírový katalog. O největší úžas se však postaral automatizovaný systém, který tamním knihovnickým pracovníkům pomáhá s výpůjčkami uživatelů. Ti si v on-line katalogu vyberou požadovaný titul, zvolí výpůjčku a katalog pošle tento příkaz dál do systému. Nyní už je práce na „robotovi“, který doveze obří regál až k místu, kde pracovník pouze vybere konkrétní titul a pošle jej po běžícím pásu až k výpůjčnímu pultu. Vše se děje během několika desítek vteřin, maximálně minut. Čtenář tak může titul držet v ruce například tři minuty po jeho objednání. Samozřejmě se musí „robot“ pravidelně software aktualizovat a udržívat. Děje se tak jednou za deset let. Podobně rozsáhlý a velmi funkční systém můžeme u nás v jistém ohledu spatřit například v Národní technické knihovně. Přesto bylo vidět, že ten v italské knihovně je o pár krůčků napřed.

Padova

Poslední zastávkou se stala **Biblioteca Universitaria di Padova**. Tato univerzitní knihovna působí na první pohled prostorným dojmem, opak však byl pravdou. Zázemí je opět zastaralé a hned na první pohled bylo znát, že i práce samotných knihovnických pracovníků je podrobováno – vzhledem k užívané technice a nástrojům – těžké zkoušce. Svým fondem a nabídkou služeb směřuje vstříc akademickým pracovníkům a studentům univerzity, případně širší veřejnosti díky pořádaným přednáškám či výstavám.

Všude dobře, doma nejlépe

I když se může na první pohled zdát, že v České republice je velká část menších obecních knihoven dosud nedostatečně vybavená zejména po technické stránce, navštívené italské knihovny potřebné vybavení neměly většinou ani navzdory tomu, že se jednalo o univerzitní knihovny či knihovny s rozšířenou působností. Přesto mi exkurze nabídla zajímavý vhled do knihovnictví v další zemi, kde se na knihovny může pohlížet i jiným způsobem než u nás.

Původní katalog v Biblioteca dell'Archiginnasio

Rozhovor s Evou Lustigovou

Jana Nejezchlebová

Jana.nejezchlebova@mzk.cz

Katedra francouzského jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity uspořádala v Univerzitním kině Scala v září 2019 premiérové promítání francouzského dokumentárního filmu Děti v Terezíně a nestvůra s knírkem. Režisérku Henriette Chardak doprovázela paní Eva Lustigová, která se na filmu podílela. Požádali jsme ji při té příležitosti o rozhovor.

Paní Lustigová do roku 1968 jste žila s rodinou v Praze. Nastal politický zlom a situace pro spisovatele Arnošta Lustiga zcela nepřijatelná. Jak jste prožívala odchod do emigrace?

Když nastala okupace Československa v srpnu 1968, bylo mi skoro 12 let. V červnu toho roku jsem dokončila šestou třídu. Odchod do emigrace se uskutečnil během letní dovolené v Caorle na pobřeží Jadranu. Jeli jsme tam na čtrnáct dní s kamaryády autem. Pak přišel 21. srpen a venku jsme už zůstali. Byla jsem ještě dítě, ale tu dlouhodobou změnu jsem si uvědomovala. Arnošt měl 10 anglických liber v kapse. Pobyt byl předplacený, cesta zajištěná, peníze jsme neměli, ale v zásadě ani nepotřebovali. Odjeli jsme nejdřív do Vatikánu, kde se nás ujaly jeptišky a rodiče uvažovali kam dál. Byli jsme tam s rodinou režiséra a scénaristy Krejčíka. Za několik týdnů jsme odpluli na pozvání premiéra Levi Škola (rodným jménem Levi Školník) izraelskou lodí Theodor Herz do Haify. Krejčíkovi se vrátili do Prahy. Tímto začalo mé putování světem. Zajímavé je, že osudy se někdy opakují, alespoň částečně. Říkám to protože, když bylo mé mamince 12 let, vypukla druhá světová válka a pronásledování Židů za Protektorátu vyústilo v přestěhování její rodiny – rodiny Olgy a Lea Weislitzy – z Ostravy do Prahy.

Následoval pobyt v Izraeli, později v Jugoslávii, kde měl Arnošt Lustig práci na filmu a stěhování do USA. Pro Vás to byla stálá změna, pravděpodobně i složité navazování kontaktů s novými přáteli.

Změn bylo opravdu hodně, ale že jediná konstanta je změna, tvrdil už Sokrates. Mně se to zdálo ideálně zorganizované, protože jsme se stěhovali tak, abych mohla začít nový školní rok v nové zemi. V září 1968 jsem chodila do školy v Haifě, vyučovalo se v hebrejštině. V září 1969 do školy v Záhřebu v chorvatštině. V září 1970, do americké školy v Iowa City. Po každé, když mě do té vody hodili, jsem raději plavala, jak jsem mohla. Zjistila jsem, k radosti mých rodičů a své, že neutonu. Během tří měsíců jsem zvládala jazykové základy a za rok jsem se s novým jazykem ztotožnila. Jazyky mám ráda. Nakonec jazyk byl u nás doma vším, včetně nástrojem Arnoštovy existence. (O češtině Arnošt říkal, že je jeho milénka.) A kontakt s vrstevníky, abych někam zase patřila a nebylo mi smutno, jsem běžně navazovala, od přírody jsem družný typ. V Iowa City jsme zůstali tři „školní“ roky, potom se přestěhovali do Silver Springu ve státu Maryland, a potom do Washingtonu, DC. Tam jsem vystudovala na univerzitě, bakaláře a magistra, nastartovala práci v mezinárodním rozvoji a zůstala do roku 1991.

V mém tehdejší životě bylo nejdůležitější, že rodina zůstala pohromadě a že jsme si rozuměli, důvěřovali, měli se rádi. Vztah rodičů s námi dětmi se tím putováním prohloubil. Byli jsme na sobě závislí, neměli jsme nikoho jiného, ani peníze, hlavně těch několik prvních let. Byli jsme si oázou. Rodiče začínali od nuly. Maminka vystačila s minimem prostředků, uměla vařit, šít, plést. Kromě toho vyučovala hebrejštinu a češtinu, aby rodinu s Arnoštem uživil. Arnošt tehdy vyučoval na univerzitě ve Washingtonu (The American University), ještě nebyl profesorem, a studenti mu moc nerozuměli, i když se rychle stal oblíbeným a studenti se hlásili na jeho kurzy literatury a filmu. Na oddělení literatury byl nejvydávanejším autorem z učitelského sboru a to bylo důležité.

Skamarádit se a přizpůsobit se novým zvykům se mi zdálo přirozené. Přitom s kamarády a kamarádkami z Československa jsem si pravidelně dopisovala, takže se můj okruh přátel rozšiřoval, bylo to zajímavé. Dopisovala jsem si i s mým třídním učitelem, panem Žahourkem. Vlastně jsem první tři roky emigrace studovala nadále i v mé pražské škole v Kladské ulici, dálkově. Stále jsme si mysleli, že se vrátíme.

Psal se rok 1989 a opět do Vašeho života zasáhly politické události v tehdejší Československu. Po dlouhých letech v zahraničí se pro vaši rodinu i pro Vás změnila životní situace, možnosti. Znamenalo to pro Vás osobně velkou změnu?

Sametová revoluce byla úžasná radost. Sen. Skutečnost. Po 21 letech emigrace jsme přestali doufat, že se do Československa ještě vrátíme. Pro mne osobně listopad 1989 znamenal novou svobodu v mém životě a v životě mé rodiny, která celá ta léta zůstala s Československem propojena. Myslela jsem si, že se mi jednou i podaří dohonit všechno, co jsem zameškala. To ale byla spíše idealistická představa, protože 21 let v cizině, a potom ještě dalších 30 let v Ženevě, se nedají vzít zpátky. Všechny ty změny, na které se ptáte,

mě zformovaly. Nepatřím nikam a zároveň jsem doma všude. Nevím, zda se mi do české společnosti podaří nějakým způsobem začlenit, přestože jsem tu hodně a často, jsem na tuto „půdu“ bytostně napojena, mám v Praze půl rodiny (druhá polovina je v Izraeli), doma s dětmi mluvím česky (když se domů na chvíli vrátí), přestože se narodily v cizině a jejich otec je Ind. V Česku se na něj lidi často dívají jako by spadl z Marsu, tak ani nevím, jestli by bylo správné se sem úplně začlenit. Stačí být občanem světa a člověkem s čistým svědomím.

Spolu s bratrem Josefem Lustigem připomínáte velmi zajímavými a organizačně náročnými akcemi (AL90, přehlídky filmů, čtení textů) dílo a odkaz Arnošta Lustiga. Setkáváte se se vstřícností a podporou při jejich realizaci?

Na programu AL90 se podílelo sto lidí. Mezi těmito lidmi byly lidé, kteří Arnošta ani neznali osobně. Zúčastnila se například i Základní umělecká škola v Litoměřicích, která inscenovala jeho povídku Ludvíček der Vierteljude (rozšířená v 2008 na novelu Zloděj kufru). I Česká centra kde Arnošta zase znali. Od listopadu 1989 nepřestávám být mile překvapena, kolik lidí ho znalo osobně, nebo četlo či vidělo filmy podle jeho námětů či scénářů. Arnoštovo dílo mluvím samo za sebe a bude mluvit, dokud lidé budou v životě hledat smysl, poznání, odvahu a krásu. Vstřícnost a podpora lidí, odborníků, institucí je ohromná, je jako vlna, která se neustále zdvihá, a my s ní plaveme. Arnoštův odkaz je aktuální, jeho umění společnost v Česku i venku, oslovuje. Je radost s tímto *královstvím* pracovat a posouvat do *neznámých krajů*. Proto s bratrem zakládáme Nadační fond Arnošta Lustiga. Bude šířit jeho literární, filmový a pedagogický odkaz globálně. Arnošt napsal kolem 30 knih povídek a novel, několik biografických knih a esejů, spousty předmluv, doslovů, článků, reportáží. Hrál v 15 dokumentárních filmech, i v jednom hraném, kde hrál sám sebe (Líbáš jako Bůh). Tento laureát Americké akademie umění a krásného písemnictví nám v šuplíku zanechal 7 filmových scénářů. Další jeho novely i povídky

jsou k zfilmování i divadelním inscenacím jako dělané. Byl často v rozhlasu, v televizi, v médiích, ve školách na besedách, na demonstracích proti neonacistům. Arnošt měl rozhodně co vyprávět. Až do posledního dechu byl zvědavý na svět, na lidi, na život. V úsilí o lepší svět zanechal stopu a inspiraci, svoji filosofii, v tomto duchu:

„Kdyby lidstvo bylo román a já psal poslední kapitolu, končila by slovem naděje.“

Máme co dělat a co nestihneme, zůstane v Nadačním fondu na pokračování. Potřebovala bych pět životů a minimálně jeden dlouhý, aktivní, bez oklik.

Na čem v současnosti pracujete? Myslím tím nejen Vaši vlastní profesi, ale také aktivity literární, filmové přehlídky, případně přípravu nebo spoluúčast na přípravě dokumentu o holocaustu, o díle a životě Arnošta Lustiga.

Procházím obdobím, na které jsem se celý život připravovala. Od září 2019 už ve Světové zdravotnické organizaci nejsem. To znamená, že se můžu věnovat především přípravám k založení Nadačního fondu Arnošta Lustiga. Ale neznamená to, že čekám, až bude fond existovat. Mám rozpracované projekty v různých fázích – od literárních po divadelní a filmové – s partnery v několika zemích. Pak se také plánuje Muzeum Arnošta Lustiga.

Být, znamená činnost, děláni. Jak vidíte, je z čeho čerpat a studna je nevyčerpatelná. Vnímají to tak i mí synové, dnes muži plní energie a tance mládí. Jinak dlouhodobě propaguji vážnou hudbu v ČR i v cizině a umění, které mě osloví. Eventuálně plánuji druhý díl dokumentárního filmu s Arnoštem, zase s Jiřím Brožkem, mistrem střihu s obdivuhodnou schopností vidět a pochopit souvislosti smrtelníkům skryté. Bude to spíše tragikomedie. Více nemohu sdělit.

Vraťme se k Sokratovi: „...v každém člověku je slunce, jenom je nechat plát...“ Nacházím se právě tam.

A ještě přece jen ... v rozhovoru pro knihovníky nemůže chybět otázka: jakou literaturu ráda čtete?

Když si někdy dám „volno“, mám ráda různé žánry. Od prózy Přijde kůň do baru od Davida Grossmana, a poezie, například Lao Tzu a Jiřího Wolkera (to čteme nejraději společně s mým starším synem Negevem a uděláme si svátek), k Orlojovému exilu od Karla Hviždaly, Poste restante od Jindřicha Manna a Na Moravě nekvete olivy od George Agathonikiadise. Ty tři poslední knížky jsem dostala od autorů, mají pro mne i osobní nádech.

Moc Vám děkuji za trpělivost a velmi zajímavé vyprávění.

Nezkrácenou verzi rozhovoru najdete v elektronickém čísle Duhy.

Eva Lustigová žila s otcem Arnoštem Lustigem, matkou Věrou a bratrem Josefem v Československu do okupace vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Mládí prožila na třech světadílech. Skoro třicet let pracovala ve Švýcarsku v oboru mezinárodního zdravotnictví a managementu ve Světové zdravotnické organizaci. Titul magistry mezinárodního obchodu z George Washington University ve Washingtonu a bakalářky kulturní antropologie z American University má také z Washingtonu. S Vijayem Raghavanem Srinivasanem má syny Viase Negeva a Světa Sinaje. Střídavě žije mezi Prahou a Ženevou. Věnuje se šíření literárního, filmového a pedagogického odkazu Arnošta Lustiga. S bratrem Pepim plánuje založit Nadační fond Arnošta Lustiga s tímto účelem. Jinak se ráda vrací ke svým kořenům kulturní a tvůrčí činnosti, propagací vážné hudby ve vlasti i v cizině. V roce 2011 vydala Povídky. Soubor textů otce a dcery (Mladá fronta); v roce 2012 měl její televizní dokumentární film o otci Tvoje slza, můj déšť premiéru na mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech. Momentálně pracuje na dokumentárním filmu o mladém muži, který už tři a půl let jde pěšky ze Švýcarska přes ČR do Indie, přes půl světa, na cestě za svým já.

Mezi potravou a noclehem

Petr Hruška

„Po čtení básní by měla být beseda,“ napsali organizátoři do dopisu, v němž mne srdečně zvali k nim, do malého města, neboť mi chtěli v místním klubu uspořádat literární večer. Následovaly informace, že před vystoupením mne zvou na večeři, nocleh že mám zajištěn v hotelu a pak připojili opatrné upozornění, že na podobné akce nechodí příliš mnoho lidí, abych případně nebyl překvapen. Nebudu, odepsal jsem.

Sedím ve vlaku směr malé město a začíná se šerit. Tuhle chvíli mám obzvlášť rád. Vlak za šera veze nějaký neznámý stesk, neklid pošetilého putování bez konce i nenápadné vábení náhle vstát a vystoupit na jiné stanici, než si člověk původně naplánoval, a vydat se na chvíli napospas světu. Jede-li vlak v takové chvíli poli či jinými planinami, nejlépe zasněženými, naskýtá se cestujícímu pohled na hejna havranů a hloučky zvířat i osamělé jedince, králíky nebo zajíce, přede vším ale na srnce a srny. Mohu na nich oči nechat. Šero přicházejícího večera na zvířata pomalu padá a ona při tom stojí v nějakém zvláštním zpozornění, které během dne nemá obdoby. Nedělají nic, ale nezahálí. Je to ta chvíle, kdy potrava už se neshání a nocleh se ještě nehledá – na první je už málo vidět, na druhé je vidět naopak příliš, a obojí by tedy mohlo být neprozřetelným počínáním vzhledem k případným zlým úmyslům nepřítelů. A tak zvěři nezbývá než stát a věřit, přečkat tu existenciální chvíli, než padne tma. Připadá mi, že zvířata strnou v jakési „modlitbě“, v hlubokém souladu s celou krajinou, tmavnou uprostřed toho chladnoucího prostoru a jsou nevýslovně krásná.

Sedím ve vlaku a myslím na to, které z obličejných otázek na besedě po čtení asi uslyším. Kde může básník hledat v Ostravě inspiraci? Může se člověk uživit psaním veršů? Co říkají na básně moji blízcí, když se v nich poznají?

Téměř jistě položí někdo zase otázku, proč podle mne čte dnes poezii tak málo lidí... Když tuto otázku občas publiku vrátím, uslyším od něj většinou jeden ze tří argumentů. Předně, že poezie není dost srozumitelná – jako by poezie neměla být vysloveným tajemstvím, ale jasnou definicí, jako by poezie měla vysvětlovat, nikoliv vzrušovat. Jako druhý důvod bývá uváděno, že současná poezie za nic nestojí. Tenhle argument ovšem nebere v potaz, že lidé ve větší míře nechtou ani Danta, Eliota, Pounda nebo Holana, o Máchovi ani nemluvě. Pouze vědí, že jsou, případně tuší, co napsali nebo dokonce vlastní nějakou jejich knihu. Za třetí bývá konstatováno, že na poezii nezbývá lidem čas ani síla. Přijdou večer domů z práce, mají všeho dost a potřebují si odpočinout – před další prací. Stěží si pustí seriál na „vyčištění hlavy“. Jako by nebylo zbytlí.

Poezie se do životů těžko může vejít, jsou-li omezeny na nerozlučnou dvojici práce – odpočinek. Nehodí se pak ani k jednomu ani k druhému. Většinu dne většina z nás obětuje svým kariérám, musí se setsakramentsky snažit, aby obstála, byla stále lepší, ba nejlepší, spotřebovává všechny síly na odrážení konkurence a prosazování sebe sama. Musí být pevná a neohrožená, rychlá, rozhodná a suverénní – a dobrá poezie je zpravidla něčím pomalým a mnohoznačným, nejistým, tázavým, zpochybňujícím. Takové kvality se ovšem při povinném sebevědomí a neslitovném boji o obživu a postavení zdají býti neužitečné, dokonce úspěch ohrožující. Zbytek dne je vyhrazen odpočinku po vysilujícím výkonu. A odpočinek znamená zábavu, čím nenáročnější a snadněji přístupnou, tím lépe. K takovému relaxu se poezie se svými nároky na vyostřenou pozornost a vnímavost nehodí také. A tak čím více se v životě zužuje mezera mezi úsilím realizovat

se ve vřavě zápasu o obživu a úspěch a odpovídkou po této vyčerpávající snaze, tím menší prostor zůstává pro báseň.

Poezie chce od člověka, aby vnímal sebe ve vydanosti světu, ve své tragické i komické nedostatečnosti, ve svých nepokojích i touhách. Chce, aby věřil svůj absurdní úděl i milost, prázdnotu, nicotnost i znamení významů, které se před ním rozevírají, hrůzné i okouzlující neznámo, které jej určuje více, než si sám myslí. Chce, aby se ptal na sebe a nacházel odpovědi především na to, na co se neptal. Aby si ještě nelehal, aby zůstal naléhavý. Je to jak známo paradoxní. Žijeme v civilizaci, která uvolnila ohromné množství času. Nemusíme

jej každodenně spotřebovávat na holé přežití, nejsme na válečné frontě ani uprostřed hladomoru. Dostává se nám základních životních potřeb, tepla, světla, vody i jídla, nemusíme tomu, abychom je získali, věnovat celé své dny. V tomto smyslu máme ohromné sýpky volného času – a přitom jsme se dokázali připravit o volné chvíle. O ty náročnější, ale také podstatně významnější existenciální chvíle, které se nedají vyplnit žádným zjevným účelem a lze je jen intenzivně prožít, vestoje, na šeré planině v čase mezi sháněním potravy a noclehem.

Petr Hruška (nar. 1964) je básníkem, spisovatelem a literárním historikem.

Bude vás zajímat, že...

... 120. výročí narození oblíbeného malíře, grafika, ilustrátora a spisovatele **Ondřeje Sekory** (25. 9. 1899 Brno – 4. 7. 1967 Praha) připomene **Moravské zemské muzeum dlouhodobou výstavou Lidské mraveniště Ondřeje Sekory** v Dietrichštejnském paláci od prosince 2019. V souvislosti s výstavou vyjde v I. čtvrtletí roku 2020 obsáhlá monografie o životě a díle autora řady dětských knih. Nakladatelství Akropolis připravilo k vydání (prosinec 2019) knihu Karla Poláčka *Bylo nás pět* s nově objevenými ilustracemi Ondřeje Sekory...

Bude vás zajímat, že...

... **Jiří Orten má v tomto roce 100. výročí narození.** Básník Jiří Orten (vl. jm. Jiří Ohrenstein) se narodil 30. srpna 1919 v Kutné Hoře. Začal publikovat velmi mladý pod cizími jmény, později vznikl jeho pseudonym Orten. Jako autor se uvedl v roce 1936 v *Mladé kultuře* a v *Haló novinách*, v nakladatelství Václava Petra mu v roce 1939 vyšla první sbírka *Čítanka jaro* pod jménem Karel Jílek. Později vydával i v nakladatelství Melantrich, kde také vyšla jeho poslední kniha *Ohnice*. Tragicky zemřel 30. srpna 1941. Mirek Kovářík přednáší *Ortenovu poezii* od roku 1963. V letošním roce, k tomuto výročí, vydalo nakladatelství Galén jeho přednes *Elegií* na CD s hudbou Jiřího Pertla. Nakladatelství Torst zakončilo vydávání *devítisvazkových Spisů Jiřího Ortena* souborem odeslané i přijaté korespondence s významnými lidmi, který nám umožní seznámit se blíže s životem mladého básníka i vznikem jeho literárních textů (Torst, *Korespondence*, sv. VIII, 2018, 792 s.)...

Mezinárodní knihovnická konference

Kniha ve 21. století

"KNIHOVNY 3D"

11.–13. 2. 2020

Slezská univerzita v Opavě

BUDOUCNOST KNIHOVEN

DIGITALIZACE
VZDĚLÁVÁNÍ
ARCHITEKTURA

k21.fpf.slu.cz

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

SDRU_K

SKIP10 | Moravskoslezský
a Olomoucký kraj